

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillinen verkostoituminen

Helena Saarinen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020

Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

SAARINEN, HELENA:

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillinen verkostoituminen

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Toukokuu 2020

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien haasteista päästä osalliseksi suomalaista työelämää on puhuttu paljon viime vuosina. Työelämään siirtymisessä hyödyttävät ammatilliset verkostot, jotka kuljettavat itsessään sosiaalista pääomaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia ammatillisia verkostoja korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla on sekä miten nämä verkostot muodostuvat. Tavoitteena oli kuvailla ja kartoittaa korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia ammatillisista verkostoista sekä esitellä konkreettisia ammatillisen verkostoitumisen paikkoja, tilanteita tai virtuaalisia ympäristöjä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin haastattelemalla korkeakoulutettuja maahanmuuttajia puolistrukturoidun teemahaastattelurungon avulla. Haastattelussa tukivälineenä hyödynnettiin sosiaalista verkostokarttaa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Kerätty aineisto analysoitiin hyödyntäen sisällönanalyysin keinoja. Aineiston sisällöstä saatuja tuloksia peilattiin opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen analyysia tehdessä.

Yleisesti ottaen ammatillisen verkostoitumisen hyöty tunnistettiin. Ammatillisten verkostojen koettiin hyödyttäneen tai niiden toivottiin tulevaisuudessa hyödyttävän työllistymisessä. Ammatilliset verkostot koettiin sosiaalista pääomaa siirtäväksi sekä kotoutumista edistäviksi. Työllistymisen edistämiseksi organisaatioihin muodostettujen verkostojen merkitystä korostettiin. Korkeakoulutetun maahanmuuttajan omalla motivaatiolla sekä aktiivisuudella verkostojen muodostamisessa oli merkitystä ammatillisten verkostojen muodostamisessa.

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatilliset verkostot ovat moninaisia. Ne koostuvat niin paikallisista kuin kansainvälisistäkin kontakteista. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatilliset verkostot rakentuvat työn ja opiskelun sekä vapaa-ajan aktiviteettien kautta muodostetuista verkostoista. Kontakti korkeakouluun esimerkiksi opiskelun tai korkeakoulun alaisen projektin avulla koetaan hyödylliseksi ammatillisten ja monimuotoisten verkostojen rakentamiseksi. Vapaa-ajalla verkostoja muodostetaan harrastusten sekä vapaaehtoistyön kautta. Kumppanin sekä hänen verkostojensa avulla rakennetaan ammatillisia verkostoja. Sosiaalista mediaa hyödynnetään niin verkostojen muodostamisessa kuin ylläpitämisessä.

Asiasanat: korkeakoulutettu maahanmuuttaja, verkostoituminen, sosiaalinen pääoma, kotoutuminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

SAARINEN, HELENA:
Highly Educated Immigrants' Professional Networking

Bachelor's thesis 63 pages, appendices 2 pages
May 2020

The purpose was to portray highly educated immigrants' professional networks and how have these networks been built. The aim was to describe highly educated immigrants' networks and to introduce concrete places, situations and virtual environments that have been useful when building professional networks. The study was qualitative in nature. The data were collected through semi-structured theme interviews with six highly educated immigrants. The collected data were analyzed using the methods of qualitative content analysis.

The results indicated that highly educated immigrants' networks have been built by working, studying or in free time activities. Social media has also been useful when building and maintaining professional networks. Highly educated immigrants' professional networks are transferring social capital. Highly educated immigrants' integration seemed to be promoted by professional networks. Further study is required to present the strengths of professional networking when collecting social capital or promoting one's integration.

Key words: highly educated immigrant, networking, social capital, integrating

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	VERKOSTOT KOTOutumista EDISTÄMÄSSÄ.....	7
	2.1 Monimuotoinen verkostoituminen.....	7
	2.2 Verkostot siirtämässä sosiaalista pääomaa	10
	2.3 Korkeakoulutetun maahanmuuttajan kotoutuminen	13
3	YHTEISTYÖKUMPPANI.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
	4.1 Tutkimustehtävä.....	19
	4.1.1 Tutkimuskysymykset	19
	4.2 Aineiston hankinta.....	20
	4.2.1 Tutkimusmenetelmät ja niiden valinta.....	21
	4.2.2 Aineiston käsittely.....	23
	4.2.3 Eettiset näkökulmat	24
5	AMMATILLISET VERKOSTOT JA NIIDEN MUODOSTAMINEN	28
	5.1 Monimerkitykselliset paikalliset verkostot.....	29
	5.2 Paikalliset verkostot kotoutumista tukemassa.....	35
	5.3 Opiskeluverkostot edistämässä ammatillista verkostoitumista	40
	5.4 Ammatillisten verkostojen muodostamistilanteet.....	42
	5.5 Sosiaalinen media verkostoitumisalustana	45
	5.5.1 Facebook.....	46
	5.5.2 LinkedIn.....	48
	5.5.3 Instagram	50
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	52
	LÄHTEET.....	56
	LIITTEET	62
	Liite 1. Teemahaastattelurunko.....	62
	Liite 2. Sosiaalinen verkostokartta	63

1 JOHDANTO

Nykyajan työhaussa verkostojen merkitys on korostunut. Muun muassa Leppäsen & Kortesuon (2013), Duunitorin (n.d.) ja Niemisen (2019) mukaan verkostoitumisen merkitys työnhaun kannalta on suuri ja jatkossa sen rooli tulee näkymään tällä kentällä enenevässä määrin. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran vuonna 2016 tekemässä tutkimuksessa ”Mikä on suomalaisten peruskunto uudessa työelämässä?” kerrotaan, että 71% suomalaisista on löytänyt työpaikkansa jotain muuta kautta kuin avoimeksi ilmoitettua työpaikkaa hakemalla. Julkisten työnvälityspalveluiden kautta töihin on päässyt vain noin kymmenesosa vastaajista (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, 2016.) Suomalaisillakin lähtökohdat työnhakuun näyttävät olevan eriarvoiset sosiaalisten suhteiden määrän ja laadun korostuessa. Maahanmuuttajataustainen henkilö voi kokea todellisia haasteita työhaussa, erityisesti paikallisten verkostojen puuttuessa.

Toteutan työn yhteistyössä MESH-hankkeen kanssa, jonka tavoitteena on verkostojen ja mentoroinnin avulla tukea maahanmuuttajien työllistymistä (MESH-hankesuunnitelma, 2019, 3-5). Esimerkiksi Duunitori tarjoaa ratkaisuna piilotyöpaikkojen löytämiseen verkostoitumista ja mentoroinnin hyödyntämistä. Mentorointi voi olla apuna oman osaamisen tunnistamiseen, kun verkostoitumista taas tarjotaan eräänlaisena keinona levittää tietoa omasta osaamisesta ja tapana luoda luontevasti yhteys työnhakijan ja työnantajan välille. (Duunitori 2019.) Myös muun muassa Hoppe ja Laine korostavat työnhakuoppaassaan verkostoitumisen merkitystä työnhaun kannalta. He korostavatkin teoksessaan esimerkiksi verkostoitumisen laajuuden sekä oman osaamisen esille tuomisen merkitystä työnhaun kannalta. (2014.)

Vuoden 2019 Kotoutumisen kokonaiskatsauksessa olevassa tutkimuksessa todetaan ulkomaalaistaustaisten työnhakijoiden kohtaavan huomattavaa syrjintää hakiessaan samoja työpaikkoja suomalaistaustaisten työnhakijoiden kanssa. Tutkimuksessa samaa työpaikkaa olivat hakeneet yhtä pätevät hakijat, joiden erottavana tekijänä oli nimi. Hakijat, jotka hakivat suomalaistaustaisella nimellä, saivat selvästi useimmin työnantajien yhteydenottoja. Vähiten yhteydenottoja sai-

vat somalialais- ja irakilaistaustaiset. Välille sijoittuivat englantilais- ja venäläis-taustaiset. Euroopan sisäpuolelta tulevat työnhakijat näyttivät tutkimuksen perusteella saavan enemmän yhteydenottoja työnantajilta, kuin sen ulkopuolelta tulevat. (Ahmad 2019, 20-24.)

Eräs Tampereen Kaupungin Kansainvälisen osaamisen ja maahanmuuton strategisen ohjelman 2019-2024 päätavoitteista, on edistää maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kotoutumista Tampereelle koulutusta vastaavan työn avulla (Tampereen kaupunki 2019, 6-11). Yksilön kotoutumista edistää yhteiskuntaan sekä sen tapoihin tutustuminen ja näin osana yhteiskuntaa toimiminen. Tämä onnistuu esimerkiksi työelämään osallistumisen kautta. Kotoutuminen rakentuu kontakteissa yhteiskuntaan ja ihmisiin, sekä muuttaa muotoaan niiden pohjalta. (Hirsiaho, Keskinen & Vuori 2012, 235.)

Tampereen kaupungin Kansainvälisen osaamisen ja maahanmuuton strategisessa ohjelmassa 2019-2024 kerrotaan, kuinka väestökehityksen ja -ennusteiden pohjalta on herätty ajattelemaan, että positiivinen väestönkehitys on turvattava Tampereella ja erityisesti työperäistä maahanmuuttoa tulisi suosia. Tavoitteena on edistää työnantajien mahdollisuuksia rekrytoida sujuvasti ulkomailta käsin ja työllistää jo Suomessa asuvia korkeakoulutettuja maahanmuuttajia eli kansainvälisiä osaajia. Tavoitteena olisikin löytää keinoja hyödyntää Tampereella jo olevaa kansainvälistä osaamista. (Tampereen kaupunki 2019, 6-11.)

Opinnäytetyötäni varten haastattelen kuutta maahanmuuttajataustaista korkeakoulutettua henkilöä. Tarkoitukseni on kuvailla heidän ammatillista verkostoituneisuuttaan. Tarkoitukseni on siis selvittää, minkälaisia ammattiin liittyviä verkostoja maahanmuuttajataustaisilla korkeakoulutetuilla henkilöillä on sekä miten he muodostavat niitä. Kerään tietoa haastateltavilta puolistrukturoidun teemahaastattelurungon avulla. Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Keskustelemme työn teemoista vapaasti, mutta kuitenkin kaikkia teemoja sivuten. Lisäksi haastattelun ja muistamisen tukena hyödynnetään sosiaalista verkostokarttaa. Puheenaiheina ovat esimerkiksi sosiaalisen median merkitys työnhaussa ja verkostoitumisessa sekä ne konkreettiset paikat ja tilanteet, joissa henkilö on onnistunut muodostamaan ammatillisesti hyödyttäviä verkostoja.

2 VERKOSTOT KOTOUTUMISTA EDISTÄMÄSSÄ

Seuraavassa esittelen työni kannalta keskeisimmät teoreettiset käsitteet. Aluksi käsittelen työni kannalta keskeisintä käsitettä, verkostoitumista. Tämän jälkeen esittelen sosiaalisen pääoman käsitteen. Lopuksi käsittelen kotoutumisen käsitettä työni kontekstissa.

2.1 Monimuotoinen verkostoituminen

Verkosto on kokoelma erilaisia toimijoita, jotka yhdistyvät toisiinsa erilaisten suhteiden kautta. Jäseniä voivat olla ihmiset, organisaatiot tai valtiot. Motiivi verkostoon kuulumiseen voi löytyä esimerkiksi tietyistä roolista, yhteenkuuluvuuden tunteesta, aineellisten voimavarojen vaihtamisesta tai vuorovaikutussuhteesta. (Kankainen & Salminen n.d.) Yksilöt ja yhteisöt liittyvät toisiinsa verkostojen avulla (Johanson 2015, 213). Verkostoituminen on vapaamuotoisiin ryhmiin liittymistä tai se voi olla myös yksilökeskeistä, kuten työ- tai harrastuskavereihin tutustumista. (Kankainen & Salminen n.d.)

Verkostoja tutkittaessa tarkastellaan toimijoiden välisiä suhteita sekä heidän toimintaansa niissä (Johanson & Smedlund 2015, 234). Sosiaaliset verkostot eivät ole yhdenmukaisia, vaan niihin voi kuulua hyvinkin erilaisia ihmisiä yhteiskunnan erilaisilta osa-alueilta. Verkostojen tarkoituksena on lyhentää toimijoiden välisiä polkuetäisyyksiä. Kun polkuetäisyys toimijoiden välillä lyhenee, tieto kulkee heidän välillään suoraviivaisemmin ja on todennäköisempää, että tieto pysyy muuttumattomana. (Johanson 2015, 198-202.)

Ihmiset tuovat mukanaan verkostoihin esimerkiksi taloudellista toimintaa, kuten työpaikkoja tai yritysideoita. Verkostoissa muovataan sen jäsenten intressien mukaista toimintaa. (Johanson 2015, 213.) Suotuisassa verkostoasemassa, eli välittäjäasemassa, oleva henkilö hyötyy tästä ja pystyy esimerkiksi säätämään verkostossa kulkevaa tietoa sekä sitä, kenelle tietoa kuljetetaan. Hän saa hyödyllistä tietoa oikea-aikaisesti sekä suosituksia verkostoltaan. Hänellä on siis valtaa verkostossaan ja se on hänen kannaltaan tuottava. Hän saa hankittua tietoa no-

peasti ja hänen on helppo löytää yhteistyökumppaneita, tai toisaalta yhteistyökumppaneiden on myös helppoa löytää hänet runsaiden kontaktien vuoksi. (Ruuskanen 2015, 222-224.)

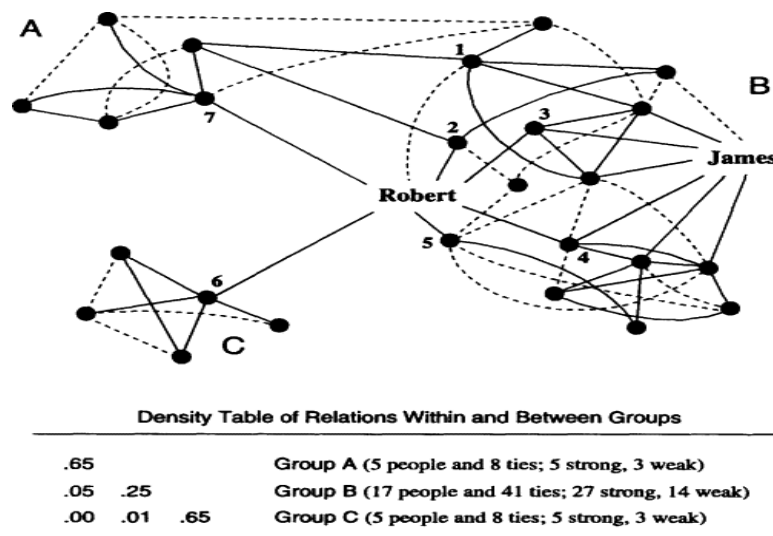
Verkostot koostuvat eri vahvuisista siteistä. Verkoston keskinäiset siteet voivat olla vahvoja, kuten monesti esimerkiksi sukulaisten väliset siteet ovat. Siteet voivat olla myös heikot, kuten esimerkiksi kauppaverkoston kesken. Tällaiseen verkostoon voi kuulua esimerkiksi pelkästään erilaisia organisaatioita, joiden motiivi verkostossa toimimiseen on kaupankäynti. (Kankainen & Salminen n.d.) Mark Granovetter on tutkinut laajasti heikkoja ja vahvoja siteitä. Hän on arvioinut niiden lujutta niihin käytetyn ajan, molemminpuolisen uskoutumisen, siihen sisältyvän tunnelatauksen lujuden sekä läheisyyden perusteella. (Johanson 2015, 198)

Mark Granovetterin vuonna 1973 julkaisemassa artikkelissa kerrotaan heikkojen siteiden mahdollisuuksista yksilön verkostoitumisen kannalta. Heikot siteet ovat niitä suhteita, joissa yhteyttä pidetään vähemmän ja toinen osapuoli tunnetaan pintapuolisemmin. Hänen mukaansa nämä heikot siteet tuovat erilaisia verkostoja yhteen ja auttavat levittämään tietoa laajemmalle. Heikot siteet muodostavat Granovetterin mukaan ikään kuin löyhemmän verkon, joissa tieto kulkee vapaammin eri tahojen välillä. Kun tietoa levitetään heikkojen siteiden kautta, se tavoittaa sellaisia ihmisiä, joille ihminen ei ehkä muuten kertoisi näitä samoja asioita. Eläessään, muuttaessaan ja vaihtaessaan paikkaa ihminen ei pelkää vaihtaa verkostosta toiseen, vaan luo samalla myös linkkejä näiden verkostojen välille. (American Journal of Sociology 1973, 1360-1372.) Granovetterin teoria tulee esille puhuttaessa suuremmista ryhmistä, kuten kahden tai useamman sosiaalisen ryhmän kanssakäymistä tarkastellessa (Johanson 2015, 200.)

Granovetter toteaa artikkelissaan, että Yhdysvalloissa suurin osa työpaikoista löytyy juuri henkilökohtaisten suhteiden kautta. Suurin osa työpaikoista oli löytynyt myös sellaisten kontaktien kautta, joiden parissa henkilö ei muuten viettänyt paljon aikaa. (American Journal of Sociology 1973, 1360-1372; Johanson 2015, 198-202.) Heikko side on vahvaa sidettä todennäköisemmin paikallinen silta, joten heikon siteen poistuminen verkostosta rajoittaa todennäköisemmin tiedon kulkua verkostossa. Heikkojen siteiden vahvuus piilee niiden kyvyssä liittää hen-

kilö uusiin verkostoihin. Yksittäiseen henkilöön yhteydessä olevat eivät välttämättä tunne toisiaan, jolloin verkostoissa ilmenee todennäköisemmin myös uusia ajatuksia ja tietoa. Koska heikot siteet ovat usein myös paikallisia, ne pystyvät rakentamaan yhteisöllisyyttä esimerkiksi asuinalueille ja lyhentämään asukkaiden välistä polkuväliä verkostossa. (Johanson 2015, 200-202.)

Kuvassa 1 on nähtävillä katkoviivalla merkittynä verkostossa olevia heikkoja siteitä sekä yhtenäisenä viivana merkittyjä vahvoja siteitä. Kuvassa havainnollistetaan, kuinka kolme eri verkostoa ovat toisiinsa yhteydessä. Kuvan esimerkissä Robert on keskeisessä välittäjäasemassa ja omaa vahvan siteen jokaiseen kolmeen verkostoon. Kuvasta on hahmotettavissa myös verkostojen laajuus sekä tiiviys. Kuvan alareunaan on kirjoitettuna verkostoon kuuluvien jäsenten määrät sekä henkilöiden välillä olevien siteiden laatu.

Kuva 1. Density Table of Relations Within and Between Groups (Burt 2000.)

Ihmisellä ei ole painetta yhdenmukaistua heikkojen suhteidensa mukana, niin kuin hänellä on vahvojen siteidensä mukaan. Fritz Heiderin esittämän teorian mukaan esimerkiksi henkilö tulkitsee ystävänsä vihollisen mahdollisesti omaksikin viholliseksi. Heikoissa siteissä sosiaalisten suhteiden tasapainottuminen ei yleensä näy, sillä henkilökohtainen suhde on etäisempi. Heikot siteet sen sijaan lyhentävät sosiaalista etäisyyttä uusiin verkostoihin ja luovat siltoja uusiin kontakteihin. Toisaalta uusien verkostojen muodostumisen myötä yksilö saattaa myös

etääntyä omasta yhteisöstään. Samalla kuitenkin nämä verkostot lisäävät koko verkoston yhtenäisyyttä ja tuottavat tämän lisäksi uutta tietoa. Vahvojen siteiden vahvuutena puolestaan on tiiviiden yhteisöjen tuottaminen paikallisesti, mutta ne taas altistavat verkoston hajautumiseen erillisiin ryhmiin. Toisaalta vahvat vastavuoroiset sosiaaliset siteet ehkäisevät itsekästä käyttäytymistä, kun verkoston jäsenet ovat taipuvaisempia noudattamaan verkostossa vallitsevia normeja. (Johanson 2015, 198-203.)

Sosiaalisten verkostojen tulkitaan kasvattavan yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Sosiaalisten verkostojen tarkasteleminen voi tarjota keinoja muun muassa yhteisöllisyyden edistämiseen sekä hyvinvoinnin saavuttamiseen yhteisöissä. (Johanson 2015, 213.) Käsitteet tuottavista verkostoista ovat muotoutuneet ajan myötä. Nykyisen käsityksen mukaan ihanneverkosto on sellainen, joka yhdistää sopivissa määrin heikkoja sekä vahvoja siteitä. Tällaisia verkostoja ovat siis esimerkiksi sellaiset, jossa useat tiiviit verkostot ovat yhteydessä toisiinsa välittäjien avulla. (Johanson & Smedlund 2015, 246).

Myös sosiaalisella medially on nykypäivän maailmassa kiistaton paikka ammatillisten verkostojen rakentamisessa. Sosiaalisen median hyödyntäminen on nykypäivää monelle työnhakijalle sekä yrityksen rekrytoijalle. Se tarjoaa asiantuntijoille kanavan tuoda omaa osaamistaan esille sekä työnantajille kanavan ilmoittaa työpaikoista laajasti, monipuolisesti ja tehokkaasti. Verkostot ylettyvätkin tänä päivänä myös virtuaaliseen maailmaan, eikä verkostoitumista voi tarkastella sosiaalista mediaa huomioimatta. (Hoppe & Laine 2014.)

2.2 Verkostot siirtämässä sosiaalista pääomaa

Verkosto koostuu sosiaalisista suhteista, jotka siirtävät sosiaalista pääomaa (Johanson 2015, 196). Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan sosiaalisia verkostoja, joiden avulla henkilöt pystyvät sekä hyödyntämään jo olemassa oleviaan voimavarojaan että saavuttamaan uusia (Johanson 2015, 214-220). Se koostuu sosiaalisista verkostoista, luottamuksesta ja normeista. Näiden tekijöiden on edistettävä verkoston jäsenten välistä toimintaa sekä resurssien hyödyntämistä, jotta se olisi sosiaalista pääomaa. (Jyväskylän yliopisto n.d.b.) Käsitteellä kuvataan pääoman tavoin toimivia sosiaalisia rakenteita, jotka toimivat yksilölle tuottavasti.

Henkilöt pystyvät siis hyödyntämään sosiaalisia verkostojaan apuna pyrkiessään kohti tavoitteitaan ja yhteisöjen hyvinvointia. Sosiaalisen pääoman käsite on vaikiintunut 1990-luvun alussa selittämään eroja yritysten tai yksilöiden menestyksessä, jos taloudellinen pääoma ei ole pystynyt tätä selittämään. (Johanson 2015, 214-220.)

Pierre Bourdieun mukaan sosiaalisen pääoman määrä on riippuvainen siitä, mikälaisessa asemassa verkoston jäsenet ovat. Toisin sanoen sosiaalisen pääoman määrään vaikuttavat yksilön asema esimerkiksi organisaatiossa tai niissä sosiaalisissa verkostoissa, joissa hän on osallisena. Keskeisen verkostoaseman avulla yksilö pystyy hyödyntämään paremmin verkoston tarjoamia hyötyjä (Bourdieu 1986, 20-22.) Sosiaalisen pääoman määrään vaikuttaa myös se, miten yksilö pystyy hyödyntämään sosiaalisen verkoston tarjoamia hyötyjä. Yksilön mahdollisuuksiin hyödyntää sosiaalista verkostoa vaikuttaa esimerkiksi hänen muodostamiensa suhteidensa laatu. (Ruuskanen 2015, 230). Toisaalta sosiaalisten verkostojen vaikutus työnhakuun luo yhteiskunnallista epätasa-arvoa ja ne voivat vahvistaa ristiriitojen merkityksiä tai väärinkäytösten riskiä. (Johanson 2015, 202-210.)

James Coleman tarkasteli sosiaalista pääomaa aktiivisten ja rationaalisten toimijoiden parissa esiintyvänä ilmiönä. Hän on erotellut sosiaalisen pääoman kolmeen eri muotoon, joista ensimmäinen on velvoite vastavuoroiseen toimintaan. Tämänlainen varmuus muiden osapuolten toiminnasta lisää verkoston sisäistä luottamusta. Toinen muoto on informaation kulkeminen verkostojen sisällä. Tämä näkyy muun muassa verkostojen vaikutuksella muun muassa yksilön tekemiin päätöksiin. Kolmas Colemanin esittämä muoto on normit. Normit ovat yhteydessä vastavuoroisuuteen, sillä ne voivat ohjata esimerkiksi verkostoa toimimaan sen jäsenten kollektiiviseksi hyväksi ja luottamuksen edistämiseksi verkoston sisällä. (Jyväskylän yliopisto n.d.b.)

Koska sosiaalisesta pääomasta on esitetty aikojen kuluessa hyvin erilaisia näkemyksiä, on niiden yhdistämiseksi tehty jako "sitovaan" (bonding) ja "yhdistävään" (bridging) sosiaaliseen pääomaan (Jyväskylän yliopisto n.d.b). Näiden termien eroja kuvataan yleensä luottamuksen tason eroissa (Claridge 2018,1). Sitova sosiaalinen pääoma on jo ennestään ansaittua luottamusta, esimerkiksi yhteisen

identiteetin tai kulttuurista yhteenkuuluvuutta kokevien ihmisten parissa. Yhdistävä sosiaalinen pääoma taas tarkoittaa siteitä, jotka auttavat tuomaan yhteen ennestään toisilleen tuntemattomia tai mielestään keskenään erilaisia ihmisiä. (Jyväskylän yliopisto n.d.b)

Sitova sosiaalinen pääoma esiintyy suljetuissa sosiaalisissa verkostoissa. Se keskittyy erityisesti verkoston sisäisiin asioihin ja ihmisiin. Jäsenten väliset suhteet ovat vahvoja siteitä sekä tyypillisesti verkoston jäsenten välillä vallitsee vahva luottamus. Verkostossa olevilla ihmisillä on usein jotain heitä yhdistävää. Jäsenet kokevat yleensä muut verkostossa samankaltaisiksi kuin itsensä tai kokevat olevansa samanlaisessa tilanteessa muiden verkostossa olevien kanssa. Tällaisia sitovaa sosiaalista pääomaa omaavia verkostoja voivat olla esimerkiksi perheet tai läheiset ystävät. (Claridge 2018, 2.)

Sitovaa sosiaalista pääomaa omaavan verkoston sisäiset suhteet ovat tiiviit. Tällaisen verkoston jäsenillä on yleensä paljon keskinäisiä henkilökohtaisia suhteita. Jäsenet ovat myös usein yhteydessä keskenään. Verkostot, joissa on paljon sitovaa sosiaalista pääomaa, kannustavat yleensä jäseniään samankaltaisuuteen ja homogeenisyyteen. Verkostojen levittyneisyys on monesti riippuvainen sen jäsenten liikkumisesta maan sisäisesti ja sen ulkopuolella. Esimerkiksi yhteiskunnissa, joissa elämä on hyvin paikallista, verkostot ovat tiiviimpiä esimerkiksi naapuruston kesken. Näin yhdellä naapurustollakin saattaa olla paljonkin sitovaa sosiaalista pääomaa. Toisaalta tiiviillä siteillä voi olla myös verkostosta ulossulkeva vaikutus. Tällaisissa verkostoissa voi esiintyä yleisesti esimerkiksi rasismia tai ulko- ja sisäryhmien muodostumista. (Claridge 2018, 2-3.)

Yhdistävällä sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan verkostoja, jotka muodostuvat erilaisista ihmisistä moninaisilla taustoilla. Tällaisilla ihmisillä on yleensä jaettuja mielenkiinnonkohteita tai tavoitteita, mutta heidän henkilökohtaiset identiteettinsä ovat toisistaan eroavat. Myös ystävyysuhteet voivat olla tällaisia, jos henkilöillä on esimerkiksi erilainen kulttuurinen tai sosioekonominen tausta. Nämä ihmiset tuovat mukanaan verkostoihin tietoa ja uusia yhteyksiä henkilöihin. Yhdistävää sosiaalista pääomaa siirtävien verkostojen muodostuminen tapahtuu yleensä tavanomaisten sosiaalisten verkostojen ulkopuolella. Tällaisten verkostojen muodostumispaikkoja ovat esimerkiksi erilaiset sosiaaliset tapahtumat, joissa henkilöt

keskustelevat heille entuudestaan tuntemattomien kanssa. Yhdistävä sosiaalinen pääoma mahdollistaa tiedon ja ideoiden vaihdon erilaisten ihmisten kesken. Yhdistävää sosiaalista pääomaa siirtävien verkostojen on myös mahdollista kasvattaa ihmisten välistä hyväksyntää sekä yhdenmukaistaa arvoja ja uskomuksia erilaisten ihmisten kesken. Koska henkilöiden väliset siteet ovat heikkoja, suhteiden muovautumiselle on enemmän tilaa. (Claridge 2018, 3-5.)

2.3 Korkeakoulutetun maahanmuuttajan kotoutuminen

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, joka tapahtuu arkisessa elämässä maahanmuuttajan ja uuden yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa (Kotouttaminen.fi n.d.a). Yksinkertaisimmillaan se on uuteen kulttuuriin muuttaneen yksilön osallisuutta ympäröivään yhteiskuntaan ja lähiyhteisöihin, sekä aktiivisen toimijuuden saavuttamista niiden osana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 27; Työ- ja elinkeinoministeriö n.d.). Jotta henkilö voi tutustua ympäröivään yhteiskuntaan ja ihmisiin, hänen tulee pystyä olemaan vuorovaikutuksessa niiden kanssa. Kotoutumista edistävä vuorovaikutus tapahtuu tavallisissa arkipäiväisissä tilanteissa yksilön lähiyhteisöissä, kuten harrastustoiminnassa, kouluissa tai työpaikoilla. (Kotouttaminen.fi n.d.a.) Kotoutuminen on pitkäkestoinen prosessi, jossa yksilö pyrkii löytämään oman tapansa toimia osana uutta yhteiskuntaa ja yhteisöjä, menneisyyttään unohtamatta. Kotoutuminen on ihmisen matka kohti yhteiskunnan täysivaltaista jäsenyyttä, jossa yksilö kokee omaavansa tarvittavat tiedot ja taidot uudessa yhteiskunnassa toimimiseen (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019).

Kotoutumisessa oleellista on tarpeellisten taitojen ja toimintatapojen omaksuminen toimintakyvyn vahvistumiseksi uudessa yhteiskunnassa. Kotoutumisen on oltava palkitsevaa ja mielekästä. Siinä otetaan huomioon yksilöiden eroavat taustat. (Nivala 2016.) Kotoutuminen on prosessi, jossa ei ole selkeää alkua eikä loppua (Hirsiäho, Keskinen & Vuori 2012, 235). Kotoutumisessa ei haeta lopullista irrottautumista omasta maasta ja kulttuurista, vaan sopivan tasapainon löytämistä uuden ja vanhan kotikulttuurin välille. Yhteiskunta tukee yksilöä kotoutumisessa opettamalla tälle uuden maan kulttuuria ja kieltä sekä tukemalla tätä oman äidinkielensä kielitaidon säilyttämisessä ja kulttuurin kunnioittamisessa. (Kotouttaminen.fi n.d.b)

David Lockwood on esitellyt teorian sosiaalisesta kotoutumisesta. Sillä tarkoitetaan yksilöiden liittymistä yhteiskuntaan erityisesti suhteiden ja verkostojen kautta sekä heidän asenteitaan sosiaalista systeemiä kohtaan. Tällä viitataan tietoiseen sosiaaliseen toimintaan sekä yksilöiden ja ryhmien väliseen yhteistyöhön. (Archer 1996, 679-681.) Friedrich Heckmann on jakanut yksilön kotoutumisen neljään eri muotoon. Nämä kotoutumisen muodot näkyvät yksilön sopeutumisessa uuden yhteiskunnan instituutioihin ja elämäntapaan. Heckmannin jaon mukaan kotoutumisen ulottuvuuksia ovat kulttuurinen kotoutuminen, vuorovaikutuksellinen kotoutuminen, identifioiva kotoutuminen ja rakenteellinen kotoutuminen. Näistä viimeisimpänä mainittu on yksilön mahdollisuuksien kehittymistä päästä osaksi yhteiskunnan ydininstituutioita. Näitä ovat ne yhteiskunnan osat, jotka vaikuttavat sosio-ekonomiseen statukseen sekä yksilön mahdollisuuksien määrään ja kehittymiseen modernissa talouteen pohjautuvassa yhteiskunnassa. Tällaisia ovat esimerkiksi talous- ja työllisyyselämä, koulutus, terveydenhuolto ja mahdollisuus osallistua poliittiseen vaikuttamiseen. (Heckmann 2006, 9-15.)

Yksilön muuttaessa uuteen yhteiskuntaan hän muuttaa myös uusien ydininstituutioiden piiriin. Yhteiskunta ydininstituutioineen on riippuvainen sen jäsenten tuottavuudesta. Muun muassa tämän takia taloudelliset toimijat ovat usein keskeisessä asemassa yhteiskunnassa. Taloudellisella toiminnalla on myös vaikutuksia yksilön asemaan yhteiskunnassa ja verkostoissa. Yksilöllä, jolla on yhteyksiä taloudelliseen toimintaan vaikuttaviin instituutioihin, on mahdollisuus saavuttaa arvokkaita asemia ja rooleja erilaisissa verkostoissa yhteiskunnassa. Maahanmuuttajan tarvitseekin päästä osalliseksi yhteiskunnan ydininstituutioita oppimalla yhteiskunnassa tarvittavia kulttuurisia, kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja. (Heckmann 2006, 15.) Rakenteellista kotoutumista on siis maahanmuuttajan oman paikan löytäminen yhteiskunnan ydininstituutioissa ja taloudellisen toiminnan kentällä. Tämä tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäröivien ihmisten ja yhteiskunnan kanssa.

Työllisyys- ja talouselämän osaksi pääseminen edellyttää siis yksilön kotoutumista rakenteellisella tasolla. Korkeakoulutetulla maahanmuuttajalla työllistymismahdollisuudet ovat korkeakouluttamatonta maahanmuuttajaa paremmat, mutta tarjolla on usein koulutusta vastaamatonta työtä. Tämä ei kannusta henkilöä

siirtymään tai palaamaan työelämään. Tällöin palkkatulot jäävät korkea-asteen koulutuksen palkkaodotuksista. Esimerkiksi kotoutumisen kokonaiskatsauksessa mainitaan tilanne, jossa korkeakoulutettu maahanmuuttajaäiti saattaa valita mieluummin kotiin jäämisen pienen lapsen kanssa, kuin menevänsä pienipalkkaiseen koulutusta vastaamattomaan työhön. (Larja 2019, 28-38.) Vaikka korkeakoulutettu maahanmuuttaja olisikin halukas pääsemään osaksi työllisyyselämää, työskentely pienipalkkaisessa, koulutusta vastaamattomassa ammatissa ei houkuttele odotusten ollessa korkeammalla.

Jotta oman paikan löytäminen yhteiskunnan ydininstituutioissa voi tapahtua, ihmisten tulee olla avoimia maahanmuuttajille sekä henkilökohtaisten suhteiden muodostamiselle heidän kanssaan (Heckmann 2006, 15). Verkostojen muodostamisen haasteet näkyvät muun muassa tilastollisen ylikoulutusasteen kasvamisessa. Tällä tarkoitetaan osuutta niistä korkeakoulutetuista, jotka työskentelevät alemman tason työntekijöinä, kuin suurin osa muista vastaavan koulutuksen saaneista henkilöistä. (Larja & Luukko 2018, 27.)

Vuonna 2014 toteutetun ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen, eli UTH-tutkimuksen, perusteella noin viidesosa korkeakoulutetuista maahanmuuttajista toimii työntekijätason tehtävissä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi asiakaspalvelutehtävät tai siivoojan ammatti. Vertailun kannalta kansainvälisissä korkeakoulutetuissa vastaava määrä on neljä prosenttia. Tutkimuksessa tälle arvellaan syyksi puutteellista kielitaitoa, Suomessa tunnistamaton tutkinto, Suomessa opiskeltua toista ammattia toiselta asteelta tai syrjintää. (Tilastokeskus 2015, 89.)

Larja ja Luukko tarjoavat selitykseksi ylikoulutukselle muun muassa inhimillisen pääoman teorian, jonka mukaan tilanne johtuu muista henkilön tuottavuuteen vaikuttavista tekijöistä, kuten hänen omasta motivaatiostaan (2018, 25). Ylikoulutettuja maahanmuuttajataustaisia henkilöitä löytyy erityisesti kaupalliselta, yhteiskunnalliselta sekä kasvatustieteelliseltä alalta. Vähiten ylikoulutettuja maahanmuuttajataustaisia henkilöitä löytyy hyvinvointi- ja terveysalalta. Larja ja Luukko nostavatkin raportissaan esille sen, kuinka kahdessa hyvää kielitaitoa vaativassa säännellyssä ammatissa, kuten lääkärinä ja opettajana, maahanmuuttajalääkärit näyttävät onnistuvan työllistymisessään, mutta opettajat eivät.

Korkeakoulutetut maahanmuuttajat näyttävätkin löytävän työpaikan erityisesti niillä ammattialoilla, joissa työntekijöistä on eniten vajetta. (Larja & Luukko 2018, 38-40.)

Suomen lainsäädännössä säädetään kotoutumisesta ja sen edistämisestä. Lain kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 tarkoituksena on edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Lain mukaan maahanmuuttajalle tulee tarjota sellaisia palveluita, jotka edistävät hänen kotoutumistaan, erityisesti alkuvaiheessa. Palvelut ovat osa kunnallisia peruspalveluita ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluita. Niiden tulee antaa tietoa suomalaisesta palvelujärjestelmästä ja tarjota kotoutumista edistäviä palveluita sekä antaa tietoa niistä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.) Viranomaisten tehtävänä on olla tukemassa kotoutumista vähintään lain määrittämällä tavalla. Viranomaisten lisäksi kotoutumista ovat edistämässä erilaiset järjestöt, oppilaitokset, työyhteisöt ja yritykset. (Työ- ja elinkeinoministeriö n.d.) Kotoutumista tuetaan myös erityisesti alkuvaiheessa erilaisin ohjaus- ja neuvontapalveluin sekä kertomalla Suomen kulttuurista ja kielestä. (Kotouttaminen.fi n.d.b)

Paikallisella kotoutumisella tarkoitetaan yksilön kiinnittymistä sen hetkiseen asuinalueeseensa myös ympäröivän laajemman yhteiskunnan lisäksi. Maahanmuuttajalle pyritään löytämään pitkäaikainen asuinpaikka, jotta kokonaisvaltainen kotoutuminen on helpompaa. (Kotouttaminen.fi n.d.b) Kotoutumisprosessia voidaan tukea esimerkiksi mahdollistamalla kantaväestön ja maahanmuuttajien kohtaamiset ja keskusteleminen, vaikka jollakin arkipäivän konkreettisella kohtaamistilanteella. Myös poikkihallinnollinen yhteistyö oikeanlaisten palveluiden järjestämiseksi kotoutujalle, on tärkeää alueelle kiinnittymisen kannalta. (Saukonen 2018, 2-6.)

Korkeakoulutetut maahanmuuttajat ovat kansainvälisesti tavoiteltu joukko, joiden rooli nykyajan tietoon perustuvassa yhteiskunnassa on tärkeä. Taidokkaiden yksilöiden löytäminen on tärkeää yritysten ja sitä myötä yhteiskunnan talouskasvun kannalta. (Larja & Luukko 2018, 23.) Tulevaisuudessa kilpailu korkeakoulutetuista maahanmuuttajista tulee luultavasti kasvamaan kansainvälisesti, erityisesti maissa, joissa ikärakenne tulee muuttumaan. (Kerr, Parsons,

Pekkala Kerr & Özden 2016, 83-101.) Myös heidän kotoutumisensa edistäminen on tärkeää, jotta kansainvälisen kilpailun kasvaessa he haluaisivat jäädä Suomeen. Kuten Larja ja Luukko (2018, 23) raportissaan toteavat, korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla on taitoa sekä työelämällä kysyntää, mutta tällä hetkellä taitojen kysyntä ja tarjonta eivät vaikuta kohtaavan toisiaan.

3 YHTEISTYÖKUMPPANI

MESH-hankkeen tavoitteena on tukea kansainvälisten osaajien sijoittumista suomalaisille työmarkkinoille. Projekti on alkanut vuoden 2019 tammikuussa ja jatkuu vuoden 2021 joulukuuhun asti. Rahoittajana projektille toimii European Social Fund. Kansainvälisten osaajien sitoutumista suomalaisille työmarkkinoille pyritään edistämään mentoroinnin ja verkostoitumisen keinoin. Tavoitteena on kehittää, kokeilla ja levittää mentoroinnin malleja sekä saada systematisoitua verkostojen hyödyntämistä ja mentorointia. Kansainvälisten kumppanien kanssa yhteistyössä tarkoituksena on kehittää verkostojen toiminnalle toimintatapaa, joka edistää työnantajien ja työntekijöiden kohtaamista entistä tehokkaammalla tavalla. Verkostoitumisen osalta hankkeen tavoitteena on luoda virtuaalisia malleja sille sekä edistää maahan muuttaneiden ammatillisia verkostoja kasvattamalla tietoja ja taitoja etsiä ja löytää sopivia työelämäyhteyksiä. Hankkeen tavoitteena on myös kehittää mentorointia ja viedä opittuja taitoja kansainväliselle tasolle. (MESH- hankesuunnitelma 2019,1-8.)

Tampereen ammattikorkeakoulun työpakettina on ”Verkostot mentoritoiminnan tukena”. Kohderyhmänä Pirkanmaalla on sellaiset maahanmuuttajat, joilla on ammatillinen koulutus tai korkeakoulututkinto sekä heiltä löytyy valmiudet siirtyä työelämään. Haasteina heillä voivat olla yhteyksien ja verkostojen puutteellisuus ja näin ollen puutteelliset kontaktit suomalaiseen työelämään ja yrityksiin. Välillisenä kohderyhmänä hankkeessa toimivat maahanmuuttajien työllistymistä edistävät organisaatiot sekä muut työnantajat ja yritykset, jotka voivat hyödyntää hankkeessa kehittyviä käytänteitä. Työpaketissa kootaan yrittäjäverkostoja sekä pilottiryhmiä, kehitetään verkostotyökaluja sekä saadaan yrittäjien verkosto ja osallistujat kohtaamaan. Työpaketilla pystytään helpottamaan maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia monipuolisten verkostojen avulla, saadaan edistettyä verkostojen välistä yhteistyötä sekä tuetaan maahanmuuttajien taitoa tunnistaa verkostoja ja niissä toimimista. (MESH-hankesuunnitelma 2019, 13-22.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavaksi kerron opinnäytetyön tutkimustehtävästä ja -kysymyksistä. Kerron lisää myös tavoitteista ja tarkoituksista sekä siitä, minkä tutkimusmenetelmän olen valinnut ja miksi. Lisäksi avaan tarkemmin tutkimuksen käytännön toteutusta sekä tutkimukseen liittyviä eettisiä näkökulmia.

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävänäni on selvittää ja kuvata korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillista verkostoituneisuutta. Tarkoitukseni on selvittää korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillisten verkostojen rakennetta sekä siihen kuuluviin henkilöihin muodostettujen siteiden laatua sekä näiden merkitystä. Ammatillista verkostoituneisuutta käsitellään tutkimuksessani laajana ilmiönä, joka ulottuu erilaisiin sosiaalisiin piireihin. Tutkimuksessani tarkastelen verkostoitumisen monia puolia. Tutkin verkostojen laajuutta, niiden jäseniä ja verkostojen ammatillisessa mielessä tarjoamaa apua korkeakoulutetuille maahanmuuttajille.

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia ammatillisesta verkostoitumisesta sekä esitellä konkreettisia ammatillisen verkostoitumisen paikkoja, tilanteita tai virtuaalisia ympäristöjä. Tavoitteena on siis kartoittaa ja kuvailla korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillista verkostoituneisuutta. Tavoitteenani on löytää uusia näkökulmia sekä selvittää verkostoitumista ja sosiaalista pääomaa ilmiönä.

4.1.1 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä on selvittää, millä tavalla verkostoja maahanmuuttajataustaisilla korkeakoulutetuilla henkilöillä on. Tarkoituksena on kuulla, keitä he kokevat verkostonsa kuuluvan sekä millä tavalla nämä verkostot hyödyttävät ammatillisesti. Verkostoista keskustellessa mukana on myös sosiaalinen media, sen avulla luodut verkostot sekä niiden merkitys ammatillisessa mielessä.

Toisena tutkimuskysymyksenäni on selvittää, miten korkeakoulutetut maahanmuuttajat verkostoituvat ammatillisesti. Minkälaisissa tilanteissa ja paikoissa he kokevat muodostaneensa ammatillisesti hyödyttäviä verkostoja? Tarkoitus on myös selvittää, minkälaiseksi korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat ammatillisesti hyödyttävän henkilön tai verkoston ja mistä tällaisen voisi heistä löytää. Tässäkin tutkimuskysymyksessä mukana kulkee sosiaalisen median mukanaan tuomat mahdollisuudet. Tämän tutkimuskysymyksen avulla pyritäänkin löytämään myös virtuaalisia alustoja ja toimintatapoja, jotka hyödyttävät ammatillisessa verkostoitumisessa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Minkälaisia verkostoja korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla on?
- 2) Miten ammatillinen verkostoituminen tapahtuu?

4.2 Aineiston hankinta

Keräsin aineiston tutkimukseeni haastattelemalla kuutta korkeakoulutettua maahanmuuttajaa. Haastateltavien etsinnässä sain apua yhteistyökumppaniltani. Aluksi he ottivat yhteyttä sopiviin henkilöihin puolestani. Heidän suostuttuaan haastateltaviksi otin heihin yhteyttä sähköpostin välityksellä. Hyödynsin myös omia verkostojani haastateltavien etsinnässä. Jotkut haastateltavista pyysivät tutkimukseen mukaan myös omia kontaktejaan, jotka sopivat tutkimukseni kohderyhmään. Eri osapuolten verkostoja hyödynnettiin siis myös haastateltavien tavoittamisessa. Lopulta suurin osa haastateltavista löytyi alussa haastateltujen verkostojen kautta tai omien verkostojeni kautta.

Haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ilman korvausta. Heille tarjottiin haastattelutilanteessa pientä syötävää ja juotavaa. Ennen haastattelua heille kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta, opinnäyte-työni yhteistyökumppanista sekä lyhyesti verkostoitumisesta ilmiönä. Tämän jälkeen heille kerrottiin haastattelun tukivälineestä, sosiaalisesta verkostokartasta (liite 2), käsiteltävistä teemoista sekä tutkimuksen ehdottomasta luottamukselli-

suudesta ja anonymiteetistä. Ennen varsinaista haastattelun alkua haastateltavalle tarjottiin mahdollisuus kysyä mitä tahansa tutkimukseen liittyen.

Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina. Osa niistä suoritettiin Tampereen ammattikorkeakoulun pääkampuksella. Osalla haastateltavista kulkeminen pääkampukselle oli haasteellista, jolloin haastattelu suoritettiin heidän valitsemassaan paikassa. Haastattelupaikat olivat rauhallisia ja yksityisiä tiloja, jotta haastateltava voisi kokea tilanteen turvalliseksi ja henkilökohtaisista aiheista puhuminen tuntuisi luontevammalta. Haastattelut äänitettiin matkapuhelimella ja äänityslaitteella, sekä ne poistettiin heti materiaalin litteroinnin eli puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen. Haastattelut toteutettiin suomeksi tai englanniksi haastateltavan oman toiveen mukaan. Kuudesta haastattelusta viisi toteutettiin englanniksi ja yksi suomeksi. Haastattelut kestivät noin tunnin ja niissä edettiin valmiiksi laaditun teemahaastattelurungon (liite 1) teemojen mukaan. Näiden välillä liikuttiin keskustelunomaisesti, kuitenkin kaikkia haastattelurungon mukaisia teemoja ja alakysymyksiä sivuten. Haastattelu oli rauhallinen tilanne, jossa tarkoituksena oli kunnioittaa haastateltavan kokemuksia sekä antaa hänelle tarpeeksi aikaa miettiä vastauksia. Haastateltavan pyytäessä kerroin jo ennen haastattelua läpi käytävistä kysymyksistä ja teemoista.

4.2.1 Tutkimusmenetelmät ja niiden valinta

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tekemässäni tutkimuksessa pyrin luomaan kokonaisvaltaisen kuvan haastateltavien verkostoista. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata todellisen elämän moninaisuutta ja tuoda esille yksilökohtaisia eroja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Tästä syystä sopivimmaksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui juuri laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa käytettiin laadullisen tutkimuksen metodina teemahaastatteluja. Läpikäytävien teemojen hahmottamiseksi haastattelun tukivälineenä käytettiin sosiaalista verkostokarttaa (liite 2). Sitä käytettiin haastattelutilanteessa verkostojen hahmottamisen sekä haastateltavan muistin tukena. Teemahaastattelun runko oli haastattelijan tukena mukana haastattelutilanteessa (liite 1).

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tutkimisen tapa, jolla tutkitaan asioita tutkittavan kohderyhmän näkökulmasta. Sillä tutkitaan asioiden merkityksiä, ei

lukumäärää. Laadullisella tutkimuksella tutkitaan usein sosiaalisen maailman ilmiöitä. Tutkimuksessa tutkittava kohderyhmä on toimijana. Tutkimusprosessi on joustava ja siihen voi tulla muutoksia prosessin varrella. Tietoa kerätään todellisissa ympäristöissä ja tilanteissa, sekä siinä korostuu prosessimaisuus. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan tutkia monimutkaisia ilmiöitä, prosesseja tai sellaisia ilmiöitä, joita ei vielä tunneta kovin hyvin. Sillä voidaan tutkia myös sellaisia ilmiöitä, joiden muuttujia ei olla vielä pystytty jäsentämään laskettavaan muotoon tai ilmiöitä, joita ei voida tutkia kokeellisesti esimerkiksi eettisistä syistä. (Järvenpää 2006.) Laadullinen tutkimus pyrkii olemassa olevien totuuksien todentamisen sijaan löytämään uusia näkökulmia ja tosiasioita (Hirsjärvi 2009, 161).

Laadullista tutkimusta lähdetään tekemään ilman hypoteesia siitä, mikä lopputulos voi olla. Tutkimuksen tehtävänä on hypoteesin keksiminen, eikä jonkin jo olemassa olevan asian todistaminen. Teoriaa hyödynnetään niin, että saadusta materiaalista voidaan tehdä tulkintoja sen pohjalta. Toisaalta teorian pohjalta voidaan lähteä tekemään tutkimusta. Päämääränä voi olla se, että saatuja havaintoja voitaisiin jalostaa yleistettävämpään muotoon yksittäisten havaintojen sijasta. Laadullisen tutkimuksen tiedonhankintamenetelmiä voivat olla esimerkiksi haastattelut, havainnointi tai valmiit aineistot ja dokumentit. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja jäsenellä sitä antaen järjestystä, rakennetta sekä merkitystä. (Järvenpää 2006.)

Koska tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä haastateltavien kokemuksia ammatillisista verkostoista, luontevaksi tutkimustavaksi koettiin teemahaastattelut. Aineiston hankinnassa oli tärkeää tuntee verkostoitumisen, sosiaalisen pääoman ja kotoutumisen teoriaa, mutta antaa haastateltavan nostaa sen pohjalta esille omia tärkeitä kokemuksiaan. Teemahaastattelussa valitut teemat pohjautuivat ennalta tutkittuun tietoon ja ne olivat kaikille haastateltaville samat, vaikka niissä liikuttiinkin joustavasti ilman tarkkaa suunnitelmaa. Haastateltavan vapaa puhe ja omat tulkinnat saivat tässä siis tilaa. Teemojen käsittelyn laajuus vaihtelee haastateltavan mukaan. Esille nousee haastateltavan oikeus nostaa esille häntä puhuttelevia asioita. Hänellä on myös mahdollisuus rajata omaa puhetta ja kerrotun tiedon määrää. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teemahaastattelussa tärkeää on käsiteltävän asian perinpohjainen teoreettinen tunteminen ja tarkentavien kysymysten esittäminen tämän teorian pohjalta. Tärkeää on myös haastateltavan tilanteen tunteminen ja sen luonteva mukauttaminen teeman mukaiseen keskusteluun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teemahaastattelun teoreettisena pohjana käytän aiemmin esiteltyjä teoreettisia käsitteitä sekä sosiaalista verkostokarttaa (liite 2).

Sosiaalinen verkostokartta on väline sosiaalisten suhteiden jäsentämiseen sekä tarkasteluun. Alkuperäisen mallin on laatinut Klefbeckin johtama ryhmä vuonna 1988. Opinnäytetyötä varten olen soveltanut Terveyskylän sivuillaan esittämästä sosiaalisesta verkostokartasta oman verkostokartan. Sosiaalisessa verkostokartassa henkilö itse on keskellä ja häntä ympäröi ympyrä, joka on jaettu viiteen osioon. Sosiaalisen verkostokartan selkiyttämiseksi olen päättänyt käyttää tässä opinnäytetyössä verkostokarttaa, joka on jaettu neljään osioon. Näistä jokaiseen osioon merkitään ihmisiä haastateltavan eri yhteisöistä tai muista elämän osa-alueilta. (Seikkula 1994, 21-22; Terveyskylä n.d.)

4.2.2 Aineiston käsittely

Aineiston käsittely- eli analyysivaiheessa selviää, minkälaisia vastauksia tutkimuksen alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin saadaan (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Laadullisessa tutkimuksessa aineistoon kuuluvia kokemuksia käsitellään ainutlaatuisina ja niitä myös tulkitaan sellaisina. Tutkimuksen aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti, eikä siinä nojata hypoteesien tarkastelamiseen. Aineistoa tarkastellaan kokonaisvaltaisina kokonaisuuksina. (Hirsjärvi ym. 2009, 164-165.)

Jotta aineistoa voidaan käsitellä, tulee se ensin luoda. Kun käytän tutkimusmetodinani teemahaastatteluja, aineiston luonti onnistuu litteroimalla äänitetyt haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelujen puhtaaksi kirjoittamista sanalta. Tämän tarkoitus on helpottaa myöhemmässä vaiheessa aineiston analyysia ja mahdollistaa sisällönanalyysin käyttäminen analyysitapana. (Hirsjärvi ym. 2009, 221-224.) Litteroinnin jälkeen teksti luettiin huolellisesti läpi moneen kertaan ja tekstistä eriteltiin käsiteltäviin ilmiöihin liittyviä ajatuksia ja kokemuksia.

Aineiston selkiyttämiseksi ja tiivistämiseksi aineisto luokiteltiin käyttämällä apumenetelmänä värikoodausta. Teksti jaettiin viiteen eri pääluokkaan haastatte- luissa nousseiden teemojen pohjalta. Aineistosta etsittiin pääluokkiin kuuluvia segmenttejä, eli asiakokonaisuuksia ja ne yhdistettiin niihin kuuluviin pääluokkiin. Koodauksen avulla aineistosta etsittiin erilaisia ulottuvuuksia sekä yhteyttä teo- riatietoon. Koodauksen avulla aineisto oli mahdollista saada tiiviimpään ja käsi- teltävään muotoon. Tässä vaiheessa tärkeää oli huomioida se, ettei yksinkertais- taminen kuitenkaan leikkaa pois tärkeää tutkimustietoa. (Kananen 2008, 88-90.)

Kokemuksista pyrittiin kokoamaan teoreettiselle pohjalle rakentuvia kokonai- suuksia, jotka auttavat ymmärtämään paremmin ammatillista verkostoitunei- suutta. Tässä opinnäytetyössä käytetty analyysi on ymmärtämiseen tähtäävää. (Hirsjärvi ym. 2009, 221-224.) Käytännössä aineiston käsittely tapahtuu hyödyn- tämällä sisällönanalyysin erilaisia tapoja. Aineistossa esiintyviä merkityksiä siis tiivistetään sekä eritellään. Siinä esiintyviä asioita myös erotellaan toisistaan sekä etsitään niiden välisiä yhtäläisyyksiä. Tuloksia peilataan teoriapohjaan ja tämän avulla löydetyt tulokset pyritään yhdistämään laajempaan kontekstiin. Tarkoitus on yhdistää tutkimuksessa esille nousseet tulokset osaksi suurempaa kokonai- suutta, täydentämään muissa tutkimuksissa kerättyä tietoa sekä tuomaan uusia näkökulmia. Sisällönanalyysissa tutkimusaineistoa tarkastellaan aluksi pienem- missä osioissa, jonka jälkeen se käsitteellistetään ja liitetään teoriapohjaan. (Sa- rajärvi & Tuomi 2018, 105-116.)

Sisällönanalyysin keinoja hyödyntäen tavoitteena oli tuottaa ammatillisesta ver- kostoitumisesta sanallinen ja selkeä kuvaus. Pääluokkiin jakamisen ja koodauk- sen pääluokat jaettiin alaluokkiin. Yhdistelemällä samoihin alaluokkiin kuuluvaa aineistoa siitä oli mahdollista muodostaa suurempien kokonaisuuksien lisäksi pienempiä kokonaisuuksia, joista muodostettiin tekstikappaleita. (Kananen 2008, 94-95.) Pääluokista muodostui siis tekstiini väliotsikoita ja alaluokista taas väliotsikoiden alaisia kappaleita tekstiin.

4.2.3 Eettiset näkökulmat

Arvot ohjaavat sitä, miten tutkimme ja tulkitsemme havaitsemiamme ilmiöitä. Tutkimme asioita siis omista arvolähtökohdistamme. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta tutkijana onkin siis tärkeää havainnoida omia hypoteesejaan, arvoja ja ennakkoluuloja prosessin varrella. Haastateltavat saattavat kertoa asioista eri tavalla haastattelutilanteen takia, kuin mitä he muuten kertoisivat. Haastattelijan tulee ottaa huomioon tämä esimerkiksi vastauksia tulkittaessa ja miettiessä, voiko tuloksia yleistää. Haastattelijalla on myös mahdollisuus vaikuttaa haastattelun luontevuuteen ja tilanteen mukavuuteen, joka taas vaikuttaa saatujen vastausten laatuun. (Hirsjärvi ym. 2009, 207-211.)

Tieteellinen tutkimus tulee olla suoritettu hyviä tieteellisiä käytäntöjä kunnioittaen, jotta se voisi olla eettisesti hyväksyttävä ja luotettava. Tutkimuseettiset reunaehdot määrittää Suomen laki. Tutkimuseettisiä ohjeita soveltaa jokainen tutkija niin, että hänen tuottamansa tieto on eettisesti kestävä ja sitä voidaan pitää luotettavana. Tutkimuksen tekemisessä ja sen esittämisessä tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta sekä tarkkuutta. Ensisijaista on tutkittavan itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimuksen tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät ovat eettisesti kestäviä, sekä tutkimuksen kulusta ja sen tarkoituksista kerrotaan ymmärrettävällä tavalla haastateltavalle ennen tutkimusta. Kaikki haastattelut tehtiin eri kielellä kuin haastateltavan äidinkieli, sekä yhtä lukuun ottamatta myös eri kielellä kuin haastattelijan äidinkieli. Tästä johtuen asioiden ymmärtämisessä puolin ja toisin onkin oltava erityisen tarkkana. (Tutkimuseettinen lautakunta 2013, 6-7.)

Tutkimukseni aiheen kannalta korostuvat anonyymiyden merkitys, erityisesti haastateltavan tunnistamattomuuden kannalta. Sosiaaliset suhteet ja niiden laatu ovat aina henkilökohtaisia asioita, joten näistä asioista keskusteleminen vaatii luottamuksellista ilmapiiriä ja haastateltavan luottamusta siihen, että hän ei ole tunnistettavissa valmiista työstä millään tavalla. Koska kyseessä on tutkimus, keskustelu on äänitettävä ja säilytettävä litterointiin asti. Äänite tulee kuitenkin poistaa heti, kun se on litteroitu ja tästä tulee kertoa myös haastateltavalle. Jotta tutkimus kunnioittaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä, on sen oltava läpinäkyvä erityisesti näiden asioiden suhteen. Haastateltavia tuleekin siis informoida tarkasti heitä koskevan tiedon käsittelystä, säilyttämisestä sekä keräämisestä. (Tietoarkisto 2020.)

Koska tutkimuksessa käsitellään hyvin henkilökohtaisia asioita, ne tulee kohdata sensitiivisesti ja antaa tilanteessa haastateltavalle mahdollisuus kertoa asioista hänelle sopiva määrä. Toisaalta tutkimuksen luotettavuuden ja hyödyllisyyden kannalta asioista on keskusteltava kuitenkin niiden oikeilla nimillä sekä jokaisen haastateltavan kanssa olisi tärkeää sivuta ainakin jollain tasolla kaikkia suunniteltuja teemoja. Tärkeää on pitää mielessä myös tutkijan rooli ja välttää tilanteita, joissa vaarana olisi johdatella haastateltavaa. Tutkimuseettisiä ohjeita noudattaen on kunnioitettava haastateltavan itsemääräämisoikeutta päättää siitä, paljonko hän haluaa haastattelussa kertoa itsestään. (Tutkimuseettinen lautakunta 2013, 6-7.)

Teemahaastattelun kannalta oleellista on asiakkaan elämäntilanteen tunteminen, jotta oikeanlaisten teemojen valitseminen onnistuu paremmin. Haastattelijalla ei ole henkilökohtaista kokemusta haastateltavan tilanteesta, joten elämäntilanteen tuntemus perustuu pitkälti luetun tiedon varaan. Toisaalta haastateltavan tilannetta ei voida myöskään yksinkertaistaa pelkästään tiettyyn teemaan tai luokkaan, vaan kyseessä on aina moniulotteinen elämäntilanne, johon vaikuttavat monet eri osapuolet, kulttuurit ja tilanteet.

Haastatteluiden kulkuun vaikuttavat myös haastateltavan tekemät tulkinnat käsitteilyistä aiheista, itse tilanteesta ja käytetyistä välineistä. Sosiaalinen verkostokartta on eräs tapa hahmottaa sosiaalisia suhteita, mutta eri kulttuuritaustan omaavalle se voi tuntua vieraalta. Haastateltava voi nähdä sosiaalisten suhteidensa rakentuvan eri tavoin, kuin sosiaalinen verkostokartta olettaa. Myös verkostokartan tapa esittää kaikki lokerot samankokoisina voi tuntua haastateltavalle vieraalta ja saada sosiaalisen verkostokartan tuntumaan tällöin enemmänkin haitalliselta omalle kertomukselleen, kuin tukevan sitä. Haastattelun eri osapuolet tulkitsevat siis todellisuutta eri tavoin, joka voi aiheuttaa haasteita vuorovaikutukseen sekä väärinkäsityksiä. Keskustelua tulee käydä sensitiivisesti ottaen huomioon joidenkin käsiteltävien asioiden merkitykset toisissa kulttuureissa. Ne voivat olla erikoisia tai jopa kiellettyjä puheenaiheita toisesta kulttuuritaustasta lähtöisin olevalle. Toisaalta erilaisia asioita ei tule selittää haastateltavalle kulttuurieroina, sillä näin tehdessään haastattelija lokeroisi kulttuuria ja yksinkertaistaisi sitä. (Ruusuvuori & Tiittula 2015.)

Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimusryhmän edustajista käsitettä ”korkeakoulutettu maahanmuuttaja”. Maahanmuuttaja on henkilö, joka on muuttanut maasta toiseen ja jonka oleskelu sen hetkisessä asuinmaassa on pidempiaikaista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Tällainen henkilö on jonkin toisen maan kansalainen tai kansalaisuutta vailla oleva. Maahanmuuttajia ovat esimerkiksi pakolaiset, turvapaikanhakijat, työn tai opiskeluiden perässä muuttajat sekä siirtolaiset. (Suomen Tietotoimisto n.d.) Laissa kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 maahanmuuttaja määritellään sellaiseksi henkilöksi, joka oleskelee Suomessa muuten kuin matkaillen tai muuten lyhytaikaisesti aikaa viettäen. Sen lisäksi hänen oleskelunsa Suomessa on rekisteröity. (2019a.) Maahanmuuttajan elämään vaikuttavat tämän lisäksi muun muassa ulkomaalaislaki 301/2004 sekä laki maahanmuuttovirastosta 156/1995 (Finlex 2019b & 2019c). Korkeakoulutettu henkilö on sellainen, joka on suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon. (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.a.) ”Korkeakoulutettu maahanmuuttaja”-termiä käytetään yleiskielessä, eikä sen ymmärtämisessä edellytetä asiaan perehtyneisyyttä.

Termillä kansainvälinen osaaja tarkoitetaan henkilöä, jolla on kansainvälistä kokemusta, verkostoja tai asiantuntemusta. Keskiössä on siis henkilöllä oleva osaaminen, ei hänen maahanmuuttonsa syy. Kansainvälinen osaaja voi olla esimerkiksi puolisona Suomeen muuttanut henkilö, kansainvälinen opiskelija, tutkija tai työperusteisista syistä tai humanitäärisistä syistä Suomeen muuttanut henkilö. Kansainvälisellä osaajalla on sellaista tietoa ja kokemusta, jota voidaan hyödyntää Suomen työmarkkinoilla sekä suomalaisissa organisaatioissa. Kyseessä on Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon työssään käyttämä termi, joka ei esiinny esimerkiksi lakiteksteissä. (Lindeman 2018, 5.) Vaikka työni käsittelee kansainvälisiä osaajia, en käytä sitä kuvaamaan tutkimukseni kohderyhmää, sillä termi yhdistetään erityisesti osaamisen näkökulmaan. Tämä rajaisi näkemystä kohderyhmästä osaamis- ja taitokeskeiseksi kokonaisvaltaisen katsontakannan sijasta.

5 AMMATILLISET VERKOSTOT JA NIIDEN MUODOSTAMINEN

Esimerkiksi opiskeluihin minä löysin apua ja esimerkiksi harjoittelupaikka. Minun ystävä, hänellä oli ystävä ja sitten tämä ystävä kertoi, että olisi työharjoittelupaikka ja sitten pääsin sinne. Verkosto toimii oikeesti.

I met somebody, like a Finnish friend, in [maan nimi], where I was working as a teacher. They were talking about Finland a lot, and I knew a Finnish family in [maan nimi] and they were close friends. They were talking about it a lot, how the system is working and how the country is organizing it's things in a really really well way. And how the education system is also like highly evaluated and appreciated around the world. That's why I got interested.

Verkostojen avulla oli löydetty esimerkiksi Suomi asuinmaaksi, uusi työharjoittelupaikka tai tietoa opiskelupaikoista. Verkostojen koettiin hyödyttäneen ammatillisesti ainakin jossain elämänvaiheessa. Yleisesti ottaen haastateltavat tunnusivat ammatillisen verkostoitumisen hyödyn. Verkostojen toivottiin tarjoavan hyötyä myös jatkossa. Haastateltavien verkostot vaikuttivat mukailevan Johansonin ja Smedlundin edellä esittämää nykymaailman käsitystä ihanneverkostoista. Ne koostuivat siis useista tiivistä verkostoista, jotka ovat yhteydessä toisiinsa välittäjähenkilöiden avulla. (Johanson & Smedlund 2015, 246.)

Everyone should know you as a friend, so that's why you should step. So, that's what I'm doing. I'm going and looking, if I see someone, I just go and say hi.

Nowadays it doesn't really matter how often you see them [verkostoa] or where you see them. Nowadays virtual life is very active and practical.

Verkostot ovat siis rakentamassa luottamusta osapuolten välille. Verkoston jäsenten välillä oleva luottamus on eräs edellytyksistä, jotta verkostoa voidaan pitää sosiaalisena pääomana (Jyväskylän yliopisto n.d.b.) Verkostot voivat olla

myös tekemässä henkilöä näkyväksi niin paikallisella tasolla kuin kansainvälises-
tikin. Ne ovat siis liittämässä henkilöä uusiin sosiaalisiin verkostoihin sekä tuo-
massa verkostoja yhteen. Ammatillisen hyödyn kannalta verkostojen tulisi olla
laajoja ja monipuolisia. Niiden tulisi pitää sisällään eri asemissa sekä eri organi-
saatioissa työskenteleviä ihmisiä. Tällöin verkosto kokoaa yhteen ihmisiä, joilla
on monipuolista tietoa sekä toisistaan eriäviä verkostoja. Näin syntyy Granovet-
terin artikkelissaan esittelemiä löyhempiä verkostoja, jotka pitävät sisällään heik-
koja siteitä. (American Journal of Sociology 1973, 1360-1372.)

5.1 Monimerkitykselliset paikalliset verkostot

*For me Finnish friends were the most important part, especially in the
beginning, until now. But in the beginning, it was the most important part
because I was feeling a little strange. I didn't know the system, how it
goes, what should I do, how to behave, how's the culture and this stuff.
All these things I learned from my Finnish friends.*

Paikallisilla verkostoilla on suuri merkitys ammatillisen hyödyn sekä kotoutumisen
kannalta. Niillä tarkoitetaan henkilön asuinpaikkakunnalle muodostamia verkos-
toja. Paikkakunta tarjoaa kontekstin verkostojen tarkasteluun. (Stacey 1969,
138.) Paikalliset verkostot koettiin tällä hetkellä kaikista tärkeimmiksi verkostoiksi.
Ne ovat tärkeitä niin alkuvaiheessa kuin pidemmänkin Suomessa vietetyn ajan
jälkeen. Näiden verkostojen kanssa vuorovaikutuksen sekä tapaamisten taajuus
oli kaikista tiiveintä. Paikalliset verkostot ovat edistämässä kotoutumista. Niiden
avulla henkilö pystyy olemaan vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan
kanssa tavallisissa arkipäivän tilanteissa ja näin kotoutuminen voi edistyä. (Ko-
touttaminen.fi n.d.a.) Tällainen kotoutuminen viittaa Lockwoodin esittelemään
teoriaan sosiaalisesta kotoutumisesta, jossa yksilö liittyy yhteiskuntaan erityisesti
suhteita ja verkostoja hyödyntäen. (Archer 1996, 679-681.)

Paikalliset verkostot pitivät sisällään moninaisista taustoista tulevia niin ammatil-
lisuuteen kuin vapaa-aikaan liittyviä kontakteja. Ne koostuivat opiskelu- ja työto-
vereista, harrastuksen kautta muodostuneista verkostoista, lapsen, perheen tai
kumppanin kautta muodostetuista verkostoista sekä oman kieli- tai kulttuuritai-
tan omaavista henkilöistä. Tämän lisäksi haastateltavien paikalliseen verkostoon

kuului myös korkeakouluopintojen aikaisia opettajia sekä muuta korkeakoulun henkilökuntaa, jos korkeakoulutus oli suoritettu Suomessa.

To be honest, people I've met through [korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnattu työllistymisessä tukeva projekti] are at the top right now. The part where I get most socialized with.

I think [korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnattu työllistymisessä tukeva projekti] is trying their best to put you in contact with right people. I must say [korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnattu työllistymisessä tukeva projekti] is the most helpful in finding a job. They give you the permanent tools to keep yourself updated and how you present yourself and how to network.

Eräs tärkeä paikallisen verkostoitumisen keino oli korkeakoulun kautta järjestetty korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnattu työllistymisessä tukeva projekti. Se antoi arvokkaita kontakteja niin ammatillisen kuin paikallisenkin verkostoitumisen suhteen. Sen avulla oli saatu myös käytännön ohjeita työnhakuun Suomessa sekä tietoa hyödyllisistä tapahtumista työllistymiseen liittyen. Se oli vahvistanut siis yksilön toimintakykyä työnhauksen suhteen uudessa yhteiskunnassa, jonka avulla kotoutuminen voi edistyä (Nivala 2016). Näissä asioissa olivat auttaneet niin projektiin kuuluvat ammattilaiset kuin vertaiset projektissa osallisina olijat. Korkeakoulujen henkilökunta oli ohjannut osallistujat projektin piiriin. Korkeakoulujen tarjoamaan apuun työpaikan löytymisen suhteen vaikutettiin luotettavan vahvasti. Korkeakouluilla ja niiden edustajilla luotettiin olevan paljon työllisyyttä edistäviä verkostoja. Vaikuttaisi siltä, että heillä tulkittiin siis olevan paljon käytettävissä olevaa sosiaalista pääomaa muun muassa asemansa ja edustamansa organisaation puolesta. (Bourdieu 1986, 20-22.)

She's also interesting and she's that type of person who is really ambitious. Through her I keep myself on my toes. And I sometimes feel like I can ask her some questions whether it's professional or about Finland, because she has been living here more than I have.

Paikalliset verkostot pitivät sisällään kontakteja, jotka kannustivat haastamaan itseään ja oppimaan uutta. Nämä henkilöt olivat usein vastaan tyyppisessä asemassa haastateltavan henkilön kanssa. Suhteen koettiin antavan myös vertais-tukea. Näiden kontaktien ja haastateltavien välinen suhde olikin vertaismento-rintisuhteen tapainen. Siinä keskiössä on kahden toimijan tasavertainen vuoro-vaikutus, jolla pyritään yhteisen ajattelun, ideoinnin ja tiedon rakentelun pohjalta saavuttamaan osapuolten asettamia tavoitteita. (Kanniainen, Kupias & Nylund 2017, 9.) Tutkimuksessa haastateltavat jakautuivat kahteen ryhmään sen suh-teen, minkä he kokivat ammatillisesti hyödyttäväksi verkostoksi. Osa heistä mielsi tällaiseksi verkoston, jossa pystytään ammatillisten ajatusten ja ideoiden lisäksi jakamaan myös arkipäiväisiä asioita. Osa taas halusi selkeästi erotella toisistaan vapaa-ajan sekä ammattiin liittyvät suhteet.

*If you have so many friends, it is important who will help you. Be-
cause for an immigrant it is difficult to make that kind of connection
with Finnish people here. Sometimes they ignore, I have so many
friends and so many connections but not everybody is helping. It is
important who is willing to help.*

Verkoston jäsenten motivaatiolla auttaa toisiaan työllistymisessä vaikutti olevan suuri merkitys verkostojen ammatillisen hyödyttävyyden kannalta. Vaikka henki- löllä olisi ollut laaja verkosto, kaikki sen jäsenet eivät ole innokkaita auttamaan toisiaan. Verkoston jäseneksi haluttiinkin erityisesti ihmisiä, jotka ovat ystävälli- siä, auttavaisia ja omaavat itsekkin laajoja verkostoja. Siteen näihin henkilöihin toivottiin olevan vahva, peilaten sitä Granovetterin teoriaan. Yhteydenpidon toi- vottiin olevan tiivistä ja henkilöiden väliseltä toiminnalta edellytettiin vastavuoroi- suutta. (Johanson 2015, 198-203.)

*Close group is very important to find a job. Because I can share
with them. I am in that kind of situation, please inform me if you see
any kind of job opportunities. But for hundreds, I don't like sharing
all of them.*

Läheiset henkilöt ja heidän verkostonsa koettiin hyödyllisemmiksi työpaikan löy- tymisen kannalta. Nämä henkilöt olivat yleensä innokkaampia auttamaan sekä

tietoa vaihdetaan heidän kanssaan useammin ja kattavammin. Lisäksi tietoa omasta tilanteesta tuli jaettua yleensä vain lähiverkostolle. Erityisesti kantasuomalaiset kontaktit nostettiin esille, sillä heillä uskottiin olevan eniten tietoa, joka antaa ammatillista hyötyä. Vaikuttaakin siltä, että kantasuomalaisten verkoston jäsenten uskottiin olevan välittäjäasemissa. Heillä uskottiin siis olevan paljon tietoa sekä heidän pystyvän säätelemään verkostossa kulkevaa tietoa. Kantasuomalaisten verkostoasema tulkittiin siis suotuisaksi, sekä heidän olevan välittäjäasemissa sosiaalisissa verkostoissa. (Ruuskanen 2015, 222-224.)

As for effectiveness, of course, they provided some example that this program is unique and other universities, they have another approach. They try to give call and find a job or a place for the spouse. I think it is a more effective way. Because here, yes, we try to do, we do something, but the result is not as successful as for example in comparing to a direct call. It's more effective, you don't spend so much time, so much effort, money from the budget.

Korkeakoulussa työskentelevän henkilön apuun ammatillisten verkostojen rakentamisessa luotettiin. Heidän uskottiin omaavan laajoja paikallisia verkostoja sekä olevan niissä suotuisassa verkostoasemassa. Heidän toivottiin voivan ottaa suoraan yhteyttä verkostoonsa kuuluville organisaatioille ja tarjota opiskelijoita tai valmistuneita heille tekijöiksi. Tämä olisi kustannustehokas tapa, joka säästäisi kaikkien osapuolten resursseja. Korkeakoulutetun omaan aktiivisuuteen nojauksissa työllistämishjelmissä haaste oli ajan kuluessa aktiivisuustason ja motivaation laskeminen työnhaun suhteen. Ulkopuolista aktiivisuutta odottivat erityisesti ne henkilöt, jotka kertoivat tottuneensa hierarkiaeroihin joko opiskelu- tai työmaailmassa. Toisaalta tämä toimintatapa saattaa siis johtaa myös tiettyjen verkoston jäsenten vallan kasvuun hierarkiaerojen kasvaessa sekä muiden verkoston jäsenten passivoitumiseen. (Järvensivu 2015, 22.)

The reference, for highly skilled people it's most of the case. Actually, some visitors from TE-Palvelut also refers to that the reference is what makes you potential to a job.

Verkostojen koettiin olevan siis tärkeässä asemassa luodessa suhteita paikallisiin organisaatioihin. Eräs konkreettinen esimerkki tästä on suositusten saaminen paikallisilta verkostoilta, jotka edustavat paikallisia organisaatioita. Korkeakoulutetut maahanmuuttajat kertoivat uskovansa paikallisten verkostojen ja sitä kautta saatujen suosittelijoiden voimaan. Kansainvälisten verkostojen ja sieltä saatujen suositusten ei uskottu olevan päteviä Suomessa. Tässäkin asiassa hyödylliseksi koettiin verkostojen laajuus sekä monipuolisuus. Suositusten koettiin olevan rakentamassa luottamusta eri yksityishenkilöiden tai organisaatioiden välille. Suositukset vaikuttivat siis olevan siirtämässä sosiaalista pääomaa, joka koostuu sosiaalisista verkostoista, luottamuksesta sekä normeista (Jyväskylän yliopisto n.d.b).

What matters is that you should always have a variety of connections and whenever you need some kind of, for example a specialist, you choose this one who has some experience. For example, you are looking for a job among the technology part, so you should look also with your friends who's like having some experience in technology and having good connection.

Paikallisten verkostojen tulkittiin olevan sosiaalista pääomaa, siis tuottavia haastateltavalle. Ne edistivät verkoston välistä toimintaa, esimerkiksi ohjaamalla työtä etsivän korkeakoulutetun maahanmuuttajan vastaavia taitoja omaavaa työntekijää etsivän organisaation piiriin. Ne mahdollistivat tällä tavalla korkeakoulutetulla maahanmuuttajalla olevien resurssien, eli voimavarojen, tiedon sekä taidon hyödyntämisen sekä uusien voimavarojen saavuttamisen. Vastaavasti organisaatiolla on tarjota hänen käyttöönsä resursseja, kuten verkostoja sekä palkkioita. (Johanson 2015, 214-220.) Sosiaalisen pääoman merkitys nousi esille myös tilanteissa, joissa henkilö oli perustamassa yritystä.

Mä olen löytänyt erilaisia ammatteja mun opiskeluryhmästä. Siellä on ihminen, joka opiskelee IT-alalla ja hän on myös perustamassa yritystä. Voin kysyä häneltä jotain. Nyt olen päässyt eteenpäin ja kuullut tietoa.

Yrittäjänä ollessa kontaktit oman alan ulkopuolisiin osapuoliin olivat tärkeitä, ja yrityksen perustamisessa korostuu verkoston moniosaaminen sekä vastavuoroisuus. Yritystä perustaessaan henkilö tarvitseekin siis yhdistävää sosiaalista pääomaa. Tämä tuo yhteen henkilöitä, joilla on jaettu yhteinen mielenkiinto, mutta erilaisia taitoja sekä yhteyksiä erilaisiin henkilöihin. (Claridge 2018, 3-5.) Korkeakoulutetut maahanmuuttajat kertoivat muodostaneensa tällaista pääomaa sitovia verkostoja muun muassa juhlissa, joihin on osallistunut eri koulutuksen tai työpaikan omaavia henkilöitä.

Some of my students let me know about new jobs or new chances to work in Finland. I remember I had like quite many people that were working as teachers in the morning and used to study [oma opetettava aine] in my courses, so if there was a chance to teach [oma opetettava aine] in one school or to be a substitute teacher for one school, they can let me know.

Myös omaa työtä tehdessä muodostuu verkostoja. Tämä nousi esille erityisesti yrittäjän ja opettajan työtehtävissä, joissa ollaan suorassa kontaktissa muiden ihmisten kanssa. Näissä ammateissa oman työn kautta olikin muodostettu laajoja ammatillisia verkostoja, sekä onnistuttu työllistymään näitä hyödyntäen. Näissä ammateissa työskentelevät henkilöt ilmaisivat pystyneensä muodostamaan ammattinsa avulla verkostoja, joiden kanssa yhteydenpito oli ainakin pintapuolista, mutta säännöllistä. Verkostot vaikuttivat siis mukailevan Granovetterin teoriaa heikoista siteistä. Nämä verkostot ovat paikallisia, joissa tieto kulkee löyhästi eri jäsenten kesken. (American Journal of Sociology 1973, 1360-1372.)

Sometimes in the job announcement you can find out the connection also.

Tärkeänä pidettiin jollain tavalla itsensä kontaktiin asettamista oman ammattialan kanssa. Esimerkiksi suorat yhteydenotot kiinnostaviin työpaikkoihin koettiin hyödyllisiksi. Haastateltavat eivät aina olleet päässeet suoraan oman alan koulutusta vastaavaan tehtävään, mutta onnistuneet muodostamaan siteen oman alan toimijaan. Tällä tavalla oli onnistuttu myöhemmin myös työllistymään saman or-

ganisaation oman alan koulutusta vastaavaan tehtävään. Myös työpaikkailmoituksissa esille tulevat yhteystiedot antoivat niiden henkilöiden yhteystiedot, jotka tekivät henkilöstöpoliittisia ratkaisuja kiinnostavissa organisaatioissa. Suoralla yhteydenotolla pyrittiin siis lyhentämään polkuetäisyyttä työelämän toimijoihin. Näin tieto kulkee suoremmin ja se pysyy todennäköisemmin muuttumattomana. (Johanson 2015, 198-202.) Toisaalta suoraa yhteydenottoa organisaatioon voitiin pitää epäkohteliaana kulttuurieroihin vedoten.

5.2 Paikalliset verkostot kotoutumista tukemassa

I'm still in the process of finding out what I can do and what I can't do. What I know best is I should get to know with people like meet them, introduce myself, get to know with them. This is what I give privilege right now.

Kotoutumisvaiheessa haastateltavien kokemuksen mukaan erityisesti paikallisten verkostojen merkitys korostuu. Niiden avulla oli päästy tutustumaan yhteiskuntaan käytännön tasolla sekä rakentamaan paikallista tukiverkostoa. Paikalliset verkostot olivat mahdollistaneet myös omaan ammattiin tutustumisen uudessa ympäristössä ja siinä vaadittaviin taitoihin suomalaisessa yhteiskunnassa.

Currently I'm learning Finnish, because this is one of the main points to get me a job.

Some people think that it is impossible to learn Finnish. That is not true. People need to learn Finnish language. This will open so many doors. You can't work in a country where you can't speak the language.

I think that if people that have immigrated here, came here because of work reasons or for family reasons. They are different types of integrations, I think. So, they should be separated absolutely. And therefore, as the second part, if you relocated now because of family reasons, the main thing is to study language. This is the main thing. Especially if you are a woman. I think that women, especially

with children, even though they are highly educated, are in weaker position than men. Probably this would need some further research.

Suomen kielen taitoa pidettiin edellytyksenä paikallisten verkostojen muodostumiselle, työpaikan löytymiselle sekä kotoutumisen edistämiseksi. Suomen kielen oppimista voidaankin pitää keinona päästä käsiksi muihin henkilöllä käytävissä oleviin resursseihin, kuten ammattitaidon hyödyntämiseen tai työllistymiseen (Pöyhönen, Rynkänen & Tarnanen 2015). Kielitaidon kehittymiseksi arkipäivän tilanteissa tarvitaan suomen kieltä taitavia kontakteja. Tällaisia henkilöitä olivat olleet korkeakoulutetun maahanmuuttajan omat suomen kieltä taitavat lapset sekä paikalliset ystävät. Erityisesti kotoutumiskoulutus ja kielikurssit olivat antaneet tällaisia verkostoja. Kaikki suomen kielen kurssilla käyneet haastateltavat olivat saaneet muodostettua siellä monikulttuurisia verkostoja, joiden kanssa yhdistävänä tekijänä oli suomen kielen puhuminen ja harjoittelu. Aluksi kontaktien löytäminen Suomessa voitiin kokea haasteelliseksi kielihaasteiden takia. Yhteisen kielen oppimisen jälkeen uusiin ihmisiin tutustuminen oli ollut helpompaa ja verkoston laajentaminen oli ollut helpompaa.

I actually try to build a network through my husband's friends. Because some of them are Finnish, some of them are international people. Some of them are married. I can see them on professional level, but for private activities like hanging out we don't really engage yet. But this takes time, I hope.

Yli 15-vuotiaiden maahanmuuttajien kesken yleisin syy Suomeen muuttamiselle on perhesyyt (Sutela & Larja 2015). Suomi on saattanut löytyä asuinmaaksi esimerkiksi kumppanin työllistyttyä suomalaisen organisaation palvelukseen. Suomessa asuva kumppani olikin tarjonnut usein ensimmäisiä kontakteja yhteiskuntaan ohjaamalla paikallisten verkostojen pariin. Kumppanin opiskellessa nämä verkostot olivat olleet esimerkiksi hänen opiskelutovereitaan sekä opettajiaan, jotka olivat osanneet auttaa ja ohjata kotoutumisen alkuvaiheessa. Jos kumppanilla oli Suomessa asuvaa perhettä, oli sekin edistänyt verkostojen muodostamista sekä kertonut kulttuurista ja yhteiskunnan toiminnasta. Sosiaalisten verkostojen pariin ohjautuminen kumppanin verkostojen kautta edistää Lockwoodin teo-

rian mukaan korkeakoulutetun maahanmuuttajan sosiaalista kotoutumista. Sosiaaliset verkostot auttavat henkilöä liittymään osaksi yhteiskuntaa ja muodostamaan käsityksen uuden kotimaan sosiaalisesta systeemistä. (Archer 1996, 679-681.)

Those [kumppanin paikalliset verkostot] are the type of people who are going through similar phases in their lives, so we are pretty close in age. And I feel like they can ask me if they need to and I can ask as well although we are not super close friends.

Kumppanin työskennellessä hänen kollegoistaan sekä heidän puolisoistaan oli tullut arvokkaita kontakteja haastateltavan kotoutumisen edistämiseksi. Verkostot linkittyivät erityisesti työelämään, mutta niiden toivottiin laajentuvan myöhemmin myös vapaa-aikaa koskettaviksi verkostoiksi. Side näihin henkilöihin oli siis vahvistumassa. Kumppanin maahanmuuttajataustaiset verkostot tarjosivat vertaistukea, koska he olivat käymässä tai olivat jo käyneet läpi samanlaisia elämänvaiheita. Yhteydenpito heihin tapahtui yhteisiin tapahtumiin sekä puheluihin osallistumalla. Jo pidemmän ajan Suomessa viettäneet korkeakoulutetut maahanmuuttajat totesivat näistä verkostoista olleen suuri apu ammatillisesti sekä paikallisia verkostoja luodessa. Vaikka nämä siteet koettiin toistaiseksi heikoiksi, kynnys verkoston sisäiselle uskoutumiselle koettiin kuitenkin matalaksi.

But the big connection, it was from the [vapaaehtoisjärjestön nimi] and from the voluntary, you know. And after the voluntary I went to library and then I met a lot of people in the library. I went there with a person from [vapaaehtoisjärjestön nimi] and that's how I found it. But I would say, it was from the [vapaaehtoisjärjestön nimi]. It started from there.

Vapaaehtoistyöllä koettiin olevan suuri merkitys paikallisten verkostojen rakentamisessa sekä suomalaiseen työelämään tutustumisessa. Vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan työtä, joka tapahtuu työntekijän omasta halusta ja aloitteesta, siitä ei makseta korvausta eikä työntekijä ole työsuhteessa (Työsuojelu.fi 2019). Vapaaehtoistyö oli vienyt keskelle tavallista suomalaista elämää, opettanut suomen

kieltä ja antanut paikallisia verkostoja. Se oli antanut myös kokemusta esimerkiksi suomalaisesta työelämästä sekä siinä tarvittavista taidoista ja työskulttuurista. Vapaaehtoistyö oli auttanut näkemään oman alan uuden yhteiskunnan kontekstissa sekä tukenut verkostojen luomisessa oman alan työelämän toimijoihin. Vapaaehtoistyö oli siis vaikuttanut tukevan kotoutumisprosessia mahdollistamalla kantasuomalaisten ja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kohtaamiset ja keskustelun (Saukkonen 2018, 2-6.)

I would suggest, if someone who is not from Finland and moved to Finland just to volunteer. Volunteer is the best way to make friends after attending events and stuff. For me, the best thing was to volunteer. And also, events and stuff but the best thing was the voluntary, because through it you make a lot of friends.

Vapaaehtoisverkostot olivat onnistuneet tarjoamaan myös turvallisuuden tunnetta uuden elämän alkuun. Tuttu vapaaehtoisjärjestö oli antanut kiinnittymispisteen, jonka puoleen kääntyä paikkakunnalta toiselle muutettaessa. Tämä oli ollut uudella paikkakunnalla lähtökohta, jonka kautta oli alettu rakentamaan paikallista verkostoa. Paikallisten verkostojen avulla toivottiin myös oman paikan löytymistä uudella asuinpaikkakunnalla, erityisesti ammatillisessa mielessä. Vaikuttaisi siis siltä, että paikallisten verkostojen toivottiin edistävän paikallista kotoutumista. Vapaaehtoistyön paikasta, organisaatioista ja muodosta riippuen sen antamat kontaktit voivat olla moninaisia, jotka auttoivat rakentamaan laajaa ja monipuolista paikallista verkostoa.

Kuitenkaan nykyistä asuinpaikkaa ei koettu pysyväksi asuinpaikaksi, vaan vaihtuvien työmahdollisuuksien koettiin määrittävän tulevaisuuden suunnitelmia sekä niiden myötä myös asuinpaikkaa. Oma koulutusta ja intressejä vastaavaa työtä etsittiin silläkin ehdolla, että se edellyttäisi nykyiseltä paikkakunnalta poismuuttoa. Vaikuttikin siltä, että kotoutuminen ja kiinnittyminen ympäröivään yhteiskuntaan oli tapahtunut nopeammin kuin paikallinen kotoutuminen, jossa henkilö kiinnittyy sen hetkiseen asuinalueeseensa. (Kotouttaminen.fi n.d.b.)

I tried to participate [kerhomuotoinen harrastustoiminta] meetings to build a network among the locals. I just participated their meeting and

I'm trying to participate it more to build a network outside international environment that has been provided in school. So, I kind of plan to stick around if I'm able to find a job let's say and feel happy with my living here.

Myös kerho- tai joukkuemuotoiset yhteisölliset harrastukset olivat hyödyllisiksi koettuja tapoja rakentaa paikallisia verkostoja. Paikallisen verkoston rakentaminen oli alkanut esimerkiksi kansainvälisen järjestön toiminnasta, joka oli tuttua jo omasta kotimaasta. Kansainvälinen järjestö tarjosikin kokemuksen tutusta ja turvallisesta yhteisöstä, sillä arvot ja toimintatavat pysyvät samoina maasta toiseen. Kansainvälinen järjestötoiminta tarjosi verkostoja kansainvälisesti sekä käytännön apua esimerkiksi haettaessa työtä ulkomailta. Erityisen helposti lähestyttäviksi nimettiin kansainväliset kerhot, joissa keskustelua käytiin englanniksi, jolloin kielimuurikaan ei ollut esteenä. Harrastus- ja vapaaehtoistoiminnan koettiin tekevän tutuksi uutta yhteiskuntaa ja sen mukanaan tuomia tapoja. Ne tukivat löytämään oman tavan toimia osana yhteiskuntaa ja yhteisöjä sekä auttamaan oppimaan uudessa yhteiskunnassa tarvittavia taitoja (Terveiden ja hyvinvoinnin laitokset 2019.)

Kannattaa mennä sinne, missä joku järjestää tapahtuman kaikille ja tämä on yksi asia kaikille. Esimerkiksi kielikahvilassa on yksi asia kaikille, opiskella kieltä. Kaikki erilaiset ihmiset tulevat, kun joku järjestää tämän. Se on helpompi. Sitten täällä sinä voit verkostoitua ja kysyä esimerkiksi.

Vapaaehtoistyötä ja yhteisöllisiä harrastuksia yhdistäväksi tekijäksi nimettiin joukon yhteinen agenda. Tämä antoi sen jäsenille yhteisiä keskustelun aiheita ja tavoitteita sekä toi yhteen samasta aiheesta kiinnostuneita henkilöitä. Se voi luoda osallisuutta yhteiskuntaan ja mahdollisuuden päästä keskustelemaan ja vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Tällaiset verkostot voivat siirtää yhdistävää sosiaalista pääomaa. Verkoston jäsenillä on yhteinen mielenkiinnonkohde, jonka puolesta työskennellään yhdessä. Sen jäsenillä on kuitenkin moninaisia taustoja sekä heillä on toisistaan eriävät identiteetit. (Claridge 2018, 3-5.)

5.3 Opiskeluverkostot edistämässä ammatillista verkostoitumista

So, I decided, what's a good shortcut? Go to study, get a paper from here and you can learn more and expand your knowledge and then you go to work.

Suomessa ollaan kehittämässä tapoja, joilla korkeakoulutettujen maahanmuuttajien aikaisemmin opiskeltu koulutus voitaisiin hyödyntää paremmin suomalaisessa työ- tai opiskelumaailmassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.b.). Suomalaisen korkeakoulututkinnon toivottiin kehittävän lähtökohtia paikalliseen verkostoitumiseen sekä auttavan uusia verkostojen luomisessa paikallisten organisaatioiden keskuudessa. Suomessa opiskeltu korkeakoulututkinto oli voinut antaa muutamia kontakteja tai laajoja, monia kymmeniä ihmisiä käsittäviä verkostoja. Suomen ulkopuolella opiskeltu korkeakoulututkinto oli antanut laajasti kansainvälisiä verkostoja.

Suomessa korkeakoulututkintonsa opiskelleet kokivat hyväksi verkostojen rakentamistavaksi opiskeluaikana tapahtumiin osallistumisen koulupäivän jälkeen. Verkostoitumista opiskelupaikalla edisti avoin ja yhteisöllinen ilmapiiri sekä matala hierarkiaero opettajien ja opiskelijoiden välillä. Opiskeluaikana muodostetuiksi arvokkaiksi kontakteiksi haastateltavat kokivatkin niin opettajien kuin opiskelijoiden parissa luodut verkostot.

My friend from [opiskelupaikan nimi], I asked her about a job place and then she advised me to connect another teacher and then I found her. I always discuss with her and she always helped me how to get a job.

I applied for master's program to get myself into academics here in Finland. At some point, I want to familiarize with the academy here. The environment here.

So, there was this one advisor in the university, who had been super helpful about everything. So, this lady was super helpful for me like

to learn how to like to write down a proper PhD proposal and everything at the start. Even though it wasn't the most sufficient proposal or application, at least through her I learned how to write this down and I got a proper feedback and comments. I learned a lot about the academic environment. I know how to approach advisors and how to talk to them.

Verkostoja haluttiin muodostaa myös paikallisiin korkeakouluihin. Näiden avulla tarkoitus oli päästä kosketuksiin akateemisen maailman kanssa ja saada tietoa muun muassa jatko- tai täydennyskoulutusmahdollisuuksista, akateemisten alojen vaatimuksista tai korkeakoulujen tarjoamista työmahdollisuuksista. Avoimen yliopiston opinnot olivat eräs keinoista esimerkiksi opiskelupaikan saavuttamisessa, ammattitaidon lisäämisessä tai akateemisten verkostojen luomisessa. Korkeakoulut ovat eräitä yhteiskunnan ydininstituutioita, jotka vaikuttavat henkilön sosio-ekonomiseen statukseen sekä yksilöiden mahdollisuuksien määrään tarjoamalla koulutusta. Verkostojen luominen ydininstituutioiden parissa opettaa-kin yhteiskunnassa tarvittavia kulttuurisia, kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja. (Heckmann 2008, 9-15.)

Paikallisessa korkeakoulussa opiskelun lisäksi verkoston rakentaminen paikallisiin korkeakouluihin onnistui myös esimerkiksi kansainvälisyys- tai koulutuskoordinaattorin kautta. Näiden henkilöiden avulla oli selvinnyt muun muassa erilaisten tutkintojen tarjoamia mahdollisuuksia tai toimintatapoja suomalaisessa akateemisessa maailmassa. Nämä kohtaamiset olivat antaneet käytännön keinoja työ- tai opiskelupaikan löytymiseen sekä ammatillisten verkostojen rakentamiseen.

We have a really strong international connection with our teachers. We studied in [opiskelupaikan nimi] and we have also special group. There are also teachers and students. This group is very strong. And our teachers, they always share their ideas and books and articles, that kind of things. Very updated. This group is very academic. Professionals also. And also, friends.

Synnyinmaassa opiskeltu korkeakoulutus koettiin sekä vahvuutena että heikkou-
tena muodostaessa ammatillista verkostoa. Suomen ulkopuolella opiskeltu kor-
keakoulutus oli antanut laajalti kansainvälisiä verkostoja. Suhteet näihin verkos-
ton jäseniin olivat tiiviit sekä yhteyttä heihin pidettiin taajaan. Verkostot olivat le-
vittäytyneet eri maiden alueille, verkoston jäsenten muuttaessa kansainvälisten
työmahdollisuuksien perässä. Kotimaan opiskeluverkoston antamaa tukea ja sen
antamaa ammatillista hyötyä saatettiin myös ikävöidä. Toisaalta, vahvuudeksi ko-
ettiin se, että yhteydenpito oli edelleen tiivistä ja se antoi ajankohtaista omaan
alaan liittyvää tietoa. Monipuoliset näkökulmat kansainvälisistä lähteistä koettiin
vahvuutena ammatillisen kehittymisen ja ammattitaidon päivittämisen kannalta.
Opiskeluverkoston voidaan tulkita Claridgen teorian mukaan siirtävän sitovaa so-
siaalista pääomaa, sillä jäsenten välillä on vahvoja siteitä sekä vahva luottamus.
Heitä yhdistää myös yhteinen koulutustausta ja kokemukset opiskelualjalta. (Cla-
ridge 2018, 2.)

Siteet oman opiskelumaan opettajiin olivat usein useiden vuosien jälkeenkin vah-
voja. Opettajien koettiin olevan edelleen ammatillisen verkoston jäseniä. Yhtey-
denpito heihin tapahtui sähköisillä alustoilla, kuten Facebookissa. Side opettajiin
koettiin edelleen vahvaksi, mutta suhteen koettiin muuttuneen vastavuoroisem-
maksi valmistumisen jälkeen. Heidän kanssaan jaettiin tietoa muun muassa alan
tutkimuksista, artikkeleista, alan tulevaisuuden näkymistä sekä kansainvälisistä
työmahdollisuuksista. Ammatillisen hyödyn lisäksi opettajiin saatettiin suhtautua
myös ystävinä.

5.4 Ammatillisten verkostojen muodostamistilanteet

*There are coffee breaks and then there are also group works in some
seminar. They have group works or coffee breaks, just find out who is
important for you, then introduce yourself.*

Parhaaksi tavaksi muodostaa ammatillisesti hyödyttäviä verkostoja koettiin erilai-
set ammattialaan liittyvät tapahtumat ja workshopit. Erityisesti työnhaussa tuke-
via ja omaan ammattialaan liittyviä tapahtumia pidettiin hyödyllisinä. Niissä erityi-
sen hyödyllisiksi koettiin vuorovaikutteiset osat, kuten ryhmätyöt sekä kahvitauot.

Verkostojen luominen näissä tilanteissa koettiin luontevaksi. Ammatillisesti hyödyttäväksi koettiin myös vuorovaikutus järjestäjien tai luennoitsijoiden kanssa. Mahdollisuutta pitää oma luento sekä sen tarjoamaa näkyvyyttä arvostettiin. Voi daankin tulkita, että Claridgen esittämän teorian mukaan omaan ammattialaan liittyvissä tapahtumissa ja workshoppeissa on mahdollista kerätä yhdistävää sosiaalista pääomaa. Osallistujat saapuvat tapahtumaan moninaisista taustoista, mutta heillä on jaettuja mielenkiinnonkohteita tai tavoitteita liittyen yhteiseen ammattialaan. Nämä tapahtumat kokoavat yhteen ihmisiä, jotka eivät yleensä kohdaisi tavanomaisessa arkiympäristössään. (Claridge 2018, 2-3.)

Through [korkeakoulutettujen maahanmuuttajien verkoston nimi] this professional networking. Although some opportunities are even not relating to me, I attend to events to like to get to meet with people. Just create a network that is my own at some point.

It was not important for me to go there, but I went there. Or making connections or find some important information, like this. Many places I went.

Niin työhön ja ammattialaan liittyviä tapahtumia kuin vapaamuotoisia ja eri alojen ammattilaisista koostuvia tapahtumia pidettiin hyödyllisinä. Tapahtumiin osallistumisen motiivina oli ensisijaisesti verkostojen luominen ja toissijaisesti tiedonhaku. Jos tapahtumassa halutaan verkostoitua, vaikuttaa silloin osallistumispäätökseen eniten tapahtuman järjestäjä sekä ajatus siitä, keitä muita tämä tapahtuma saattaisi houkuttaa osallistumaan. Lähes kaikki haastateltavista olivatkin osallistuneet johonkin tapahtumaan tai workshopiin pelkästään siksi, että uskoivat muiden tapahtumaan osallistujien olevan hyödyllisiä omalle verkostoitumiselleen. Luonteva tapa muodostaa kontakti oli tapahtumassa käydyn keskustelun päätteeksi henkilön lisääminen omiin yhteyshenkilöihin sosiaalisessa mediassa.

... Because I'm a mom, I can't participate in many voluntary activities, because I'm a student as well and I have a primary responsibility to care for my kid and to study. I'm a wife as well, housewife, so I do a lot of things at home and I think it's also a limitation. Of course, a lot of my classmates, who are younger, who are only studying, they

have a lot of free time to participate and to build connections among the studies. I do not have such privilege, it's a barrier.

Osallistumista tapahtumiin pidettiin tärkeänä. Henkilökohtainen elämä voi kuitenkin rajoittaa niihin osallistumista. Haastateltavat nostivat esille tilanteet, joissa henkilö asuu esimerkiksi syrjäisemmällä paikkakunnalla tai hänellä oli pieniä lapsia huollettavanaan. Sosiaalisen pääoman määrään on todettu vaikuttavan niiden mahdollisuuksien, joita henkilöllä on käytettävänä sosiaalisen pääoman hyödyntämiseksi (Ruuskanen 2015, 230). Kielitaidon ja verkostojen puute voi aiheuttaa myös tietämättömyyttä suomalaisesta työelämäkulttuurista, tavoista ja ammatillisesta verkostoitumisesta.

I went to this professional development workshop to let's say, first to socialize with people around me and to find out whether I'm missing something.

In a recruitment fair, I started to talk to this person, he's a Finn, I expanded the conversation and expanded the conversation and after that he told me: Wait a minute, I give you my business card. He gave me his business card and he's a manager. I told him: Can I add you on LinkedIn? And he said: Please, just do it. And then we would have another conversation. I sent him an e-mail after two weeks and we are gonna have coffee next week.

It's very good to introduce yourself and try to start conversation, you should start yourself. But sometimes in finding a job, if you want to make a connection, it is your responsibility to make, you have to be first to introduce yourself, that is very important. You have to be brave. You have to have motivation to make friends.

Rekrytointitapahtumat koettiin hyödyllisiksi paikoiksi tutustua alan toimijoihin. Tärkeänä pidettiin itsensä esittelemistä organisaatioiden edustajille sekä henkilökohtaisen siteen muodostamista näihin henkilöihin. Rekrytointitapahtumat ovat vahvasti ammatillisia tilaisuuksia, mutta henkilökohtaisen siteen muodostaminen mahdollistaa tiedonkulun myös rekrytointitapahtuman jälkeen organisaation

edustajan sekä korkeakoulutetun maahanmuuttajan välillä. Heikkojen siteiden vahvuus piilee niiden kyvyssä liittää henkilö uusiin verkostoihin sekä kuljettaa tietoa verkoston sisäisesti avoimemmin. (American Journal of Sociology 1973, 1360-1372.)

--- [organisaation nimi] tarjoaa ruokaa tai kahvia ja sitten kaikki tulevat ja saavat keskustella ja tutustua. Ja kaikilla on sama juttu. Jotain tuttu juttu ja voit keskustella tästä ja sitten voit keskustella muista aiheista mitkä yhdistää.

Juhlat koettiin luonteviksi verkostojen muodostamispaikoiksi tilanteiden vapaa-muotoisuuden vuoksi. Kynnys keskustelun aloittamiselle koettiin matalana. Runsaasta osallistujamäärää juhlassa pidettiin hyödyllisenä mahdollisuutena kohdata ennalta tuntemattomia henkilöitä. Erityisen hyödyllisiä olivat työ- tai opiskelupaikan järjestämät juhlat. Tällöin paikalle tulevien henkilöiden uskottiin olevan erityisen hyödyllisiä oman ammatillisen verkostoitumisen kannalta. Claridgen esittelemän yhdistävän sosiaalisen pääoman teorian mukaan kyseistä pääomaa ovat verkostot, jotka koostuvat moninaisista taustoista tulevista henkilöistä, mutta jakavat samoja mielenkiinnon kohteita tai tavoitteita. (Claridge 2018, 3-5.) Haastattelujen voidaankin tulkita nostaneen esille myös juhlat hyödyllisenä tämänkaltaisen pääoman lisäämiseksi.

5.5 Sosiaalinen media verkostoitumisalustana

Sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan internetsovelluksia ja -palveluita, joissa on käyttäjien välistä kommunikaatiota sekä sisällöntuotantoa. Siltä puuttuu vielä vakiintunut määritelmä, mutta yhteistä sen käyttäjille on oma aktiivisuus ja osallisuus sisällöntuotannossa ja siihen vaikuttamisessa. (Jyväskylän yliopisto n.d.a.) Sosiaalinen media koettiin hyödyllisenä sähköisenä alustana verkostojen muodostamiselle ja ylläpitämiselle.

... Because it's a very cheap way to connect with people around the world, which is a big benefit for everyone. 20 years ago, when you made an international connection, it cost you incredibly much but nowadays you can connect even face to face or through video.

You can see people hundreds of kilometers away for free, which is a big benefit for everyone.

Sosiaalista mediaa pidettiin muun muassa tiedon, keskustelujen ja verkostojen lähteenä. Kaikki haastatelluista käyttivät sosiaalista mediaa ja sitä käytettiin päivittäin. Sähköisen ympäristön vahvuutena pidettiin helppoutta pitää yhteyttä verkostoon kansainvälisesti ja ilmaiseksi. Hyödylliseksi oli koettu opiskelu- ja työka- vereihin yhteyden luominen sosiaalisen median ammatillisiksi koetuissa kana- vissa. Sosiaalista mediaa pidettiin mahdollisuutena muodostaa myös täysin uu- sia kontakteja ammatillisesti kiinnostaviin henkilöihin, selvittää tietoa mielenkiin- toisista organisaatioista ja ottaa yhteyttä näihin sekä ottaa uudelleen yhteyttä henkilöihin, joiden kanssa yhteyttä oli pidetty jo aiemmin.

I also deal internationally with my family through WhatsApp or Fa- cebook, for free, which is a really big advantage also. The other thing about social media is also, when people spend so much time there. So, it has a really great advantage to people, make the time and moneywise, but if people really use it in the wrong way or use it too much... These are two things I don't like about social media.

Sosiaalista mediaa pidettiin hyödyllisenä, mutta toisaalta sen käyttöä haluttiin myös rajoittaa. Sen koettiin tuovan paineita arkeen sekä vievän liikaa aikaa muulta arkielämältä. Sosiaalista mediaa pidettiin jopa liian helppona verkostoitu- mistapana. Suuren käyttäjämäärän vuoksi erottuminen joukosta koettiin haas- teelliseksi. Sosiaalisessa mediassa verkostojen muodostaminen koettiin kuiten- kin helpoksi niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin.

5.5.1 Facebook

Muun muassa Facebook nousi tutkimuksessa merkitykselliseksi verkostojen luomis- ja ylläpitämisalustaksi. Facebook on yksilöä ja sosiaalisuutta korostava verkstopalvelu, jonka sisällön lähteenä ovat verkostot. Tämä on myös yksin- kertainen alusta organisoitumiseen saman intressin tai taustan omaaville ihmi- sille. Lisäksi sen kautta esimerkiksi tapahtumista tiedottaminen käy levittämällä tietoa siitä eri verkostoille. (Jyväskylän yliopisto n.d.a.)

Facebookissa olevat sähköiset ryhmät koettiin hyödyllisinä verkostojen luomispaikkoina. Ne yhdistivät ihmisiä saman teeman pohjalta. Haastateltavat kuuluivat muun muassa erilaisiin harrastusryhmiin, monikulttuurisuusryhmiin, oman kulttuuritaustan omaavien ryhmiin tai kansainvälisten korkeakoulutettujen naisten ryhmiin. Ryhmät tarjosivat mahdollisuuden muodostaa verkostoja niin paikallisesti, valtakunnallisesti kuin kansainvälisestikin. Niistä oli myös yksinkertaisista löytää hyödyllistä tietoa sekä kontakteja. Kyseiset ryhmät oli koettu erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa hyödyllisiksi, jos muita paikallisia verkostoja ei vielä ole. Saukkosen artikkelissaan esille nostamat mahdollisuudet vuorovaikutukseen kantasuomalaisten kanssa voivatkin tapahtua myös sähköisessä ympäristössä, hyödyntäen apuna esimerkiksi Facebookin muodostettavia ryhmiä. (Saukkonen 2018, 2-6.)

Facebook is easier. And not like formal, it's informal. In an e-mail I have to be formal but in Facebook, how are you, how do you do. And I can send a message to make a contact.

Facebook koettiin epämuodolliseksi alustaksi ja siitä syystä kynnys lähestyä uusiakin tuttavuuksia koettiin matalaksi. Epämuodollisen lähestymistavan koettiin auttavan luomaan henkilökohtaisemman suhteen kuin esimerkiksi sähköpostiviestin lähettäminen. Facebookista oli myös yksinkertaisesti helpompi löytää ja tavoittaa tarvittavia henkilöitä. Facebookissa haastateltavilla olikin kontakteina useita satoja ihmisiä. Kontaktin luomiseen Facebookissa oli matala kynnys ja kaveriksi saatettiin lisätä etäisemmätkin tuttavuudet. Facebookissa tiedon jakaminen onnistui koko verkostolle, heikot siteet mukaan lukien. Facebookin voidaan tulkita siirtävän yhdistävää sosiaalista pääomaa, sen kootessa yhteen erilaisista taustoista tulevia ihmisiä. Tiedon jakaminen tai saaminen näiltä verkoston jäseniltä tapahtuu yksinkertaisesti tältä samalta verkostoalustalta. (Claridge 2018, 3-5.) Verkostossa olevan moninaisen tiedon ja asiantuntijuuden vuoksi tarvittaessa ammatillisten neuvojen saaminen koettiin yksinkertaiseksi. Yksinkertaiseksi koettiin myös oman ammatillisen kehittymisen päivittäminen koko verkostolle kerralla tai oman yrityksen markkinointi.

Joo, olen katsonut oman alan ihmiset ja hakenut tietoa. Myös kun tulee uutiset, niin minä voin täällä vähän katsoa jotain hyödyllistä ja katsoa vaikka ihmisen profiilia, jolla on tällainen yritys. Ja voin katsoa mitä he järjestävät tai minkälainen sivu heillä on.

5.5.2 LinkedIn

In LinkedIn, I'm interested in a job, I go to that specific company, I meet one specific person, to like keep in touch with to let me know future opportunities.

Because in LinkedIn, you don't really share anything regarding your personal, so it's fully professional and I sometimes try to approach people first thing through LinkedIn and then maybe I call them and like e-mail them.

Hyödylliseksi verkostoitumisalustaksi koettiin myös LinkedIn. Kyseinen kanava on sosiaalisen median kanavista eniten työnhakuun keskittynyt palvelu. Sen kautta henkilö voi verkostoitua sekä löytää työpaikkailmoituksia. LinkedInissä verkostoituminen tapahtuu luomalla palveluun profiili, johon on mahdollista päivittää ajantasaiset tiedot esimerkiksi henkilön työ- ja opiskeluhistoriasta. (TE-toimisto 2019.)

LinkedIniä pidettiin helppokäyttöisenä sekä resursseja säästävänä keinona löytää työpaikka. Sen vahvuutena pidettiin laajaa käyttäjäkuntaa. Haastateltavien kontaktimäärä oli muutamista henkilöistä joihinkin kymmeneen. LinkedInin käyttö oli päivittäistä sekä omaa profiilia päivitettiin siellä useasti. Se koettiin hyödyllisimpänä sosiaalisen median kanavana työnhaun kannalta ja sen ajateltiin vielä hyödyttävän jossain kohtaa työuraa myös ammatillisessa mielessä. Yksi haastateltavista oli jo löytänytkin työpaikan LinkedInin avustuksella.

I actually keep in contact with people from [organisaation nimi] through LinkedIn, because I've met them. Let's say, in one of the

recruitment fairs. and those are the people who put me in contact with people who I can contact professionally.

And the recruitment fairs, you engage with them and then the second thing you ask is like after we discuss "I wanna keep in touch. Can I add you on LinkedIn? So, I add them right there. It is important that they know my face.

Erityisesti rekrytointimessuilla luotujen verkostojen kanssa luontevaksi yhteydenpitotavaksi koettiin juuri LinkedIn. Side oli silloin siis vahvasti ammatillisuuden pohjaava ja sillä pyritään saavuttamaan molemmin puolin ammatillista hyötyä. LinkedIn koettiin myös alustaksi, jossa henkilöön voidaan ottaa yhteyttä ensimmäistä kertaa. Se koettiin siis mahdollisuudeksi muodostaa Granovetterin teoriassaan esittämiä heikkoja siteitä tai ylläpitää niitä. Myös LinkedInissä muodostetut verkostot voivat olla Claridgen esittelemän teorian mukaan yhdistävää sosiaalista pääomaa siirtäviä. Kontakteina siellä onkin erinäisiä organisaatioita edustavia henkilöitä, joiden kanssa tiedon vaihtaminen ja levittäminen onnistuu yksinkertaisesti. (Claridge 2018, 3-5.) Näiden verkostojen avulla henkilö oli voinutkin esimerkiksi päivittää ammattitaitoaan tai kartuttaa tietoaan siitä, mitä taitoja Suomessa olevan korkeakoulutetun tulisi juuri kyseisellä alalla omata. LinkedIn-verkostojen syntymiseen ei tarvittu vahvaa sidettä, vaan yhteyden muodostamiselle oli matala kynnys.

Although in reality you are not hopeless, but you feel like you are. Social media is actually a cause that is putting you that pressure.

Toisaalta kyseinen sovellus koettiin myös työnhakuun paineita tuovana. Työhaun koettiin olevan niin lähellä tavallista elämää ja sosiaalisia verkostoja, että henkilö kokee vaikeuksia verkostojen erottelemisessa ammatillisiin sekä henkilökohtaisen elämän verkostoihin. Tämä loi haasteita myös työ- ja vapaa-ajan erottamiselle toisistaan. Jatkuva työhaun ja ammatillisen verkostoitumisen miettiminen taas voi aiheuttaa toivottomuuden tai epäonnistumisen tunteita. Sovelluksesta tulevat pop-up -ilmoitukset koettiin hyvänä kannustimena työhaakuun.

5.5.3 Instagram

Instagram I generally use for professional purpose and like to connect with my friends, let's say. Instagram is fundamentally a resource for collecting visual data.

Instagram koettiin oleelliseksi ammatillisten verkostojen rakentamislustaksi erityisesti luovien alojen edustajien parissa. Instagram on videoiden ja kuvien jakamiseen tarkoitettu palvelu, jossa oman ammattitaidon visuaalinen esittäminen on mahdollista. Se on yksi suosituimmista sosiaalisen median kanavista, joten sen avulla on mahdollista saavuttaa laaja käyttäjäkunta. (TE-toimisto 2018.) Sen kerrottiin voivan toimia eräänlaisena portfoliona, joka on helposti omien ammatillisten verkostojen nähtävillä. Instagram miellettiin myös helpoksi tavaksi ottaa yhteyttä muihin ammattilaisiin sekä tuoda sen lomassa ytimekkäästi esille omaa ammattitaitoa. Instagram miellettiin myös tiedonhankintakanavaksi sekä ammatillisen kehittymisen välineeksi ja keinoksi hakea inspiraatiota omaan työhön. Myös TE-toimisto suosittelee Instagramia oman ammattitaidon esittämisen välineenä sekä tiedonhankintavälineenä (TE-toimisto 2018).

It's more like professional diary than daily news.

Eräs verkostoitumistapa Instagramissa oli järjestää virtuaalisia taidetapahtumia. Niissä esiteltiin omia töitä ja taidetta, jota kukin osallistuva henkilö luonut. Keskustelu ja verkostoituminen tapahtui jossakin sähköisessä viestintäsovelluksessa. Taidetapahtumiin osallistujat löydettiin Instagramista julkaisujen, hashtagien tai verkostojen perusteella. Tapahtuman jälkeen yhteydenpito jatkui mielenkiintoisten henkilöiden kanssa.

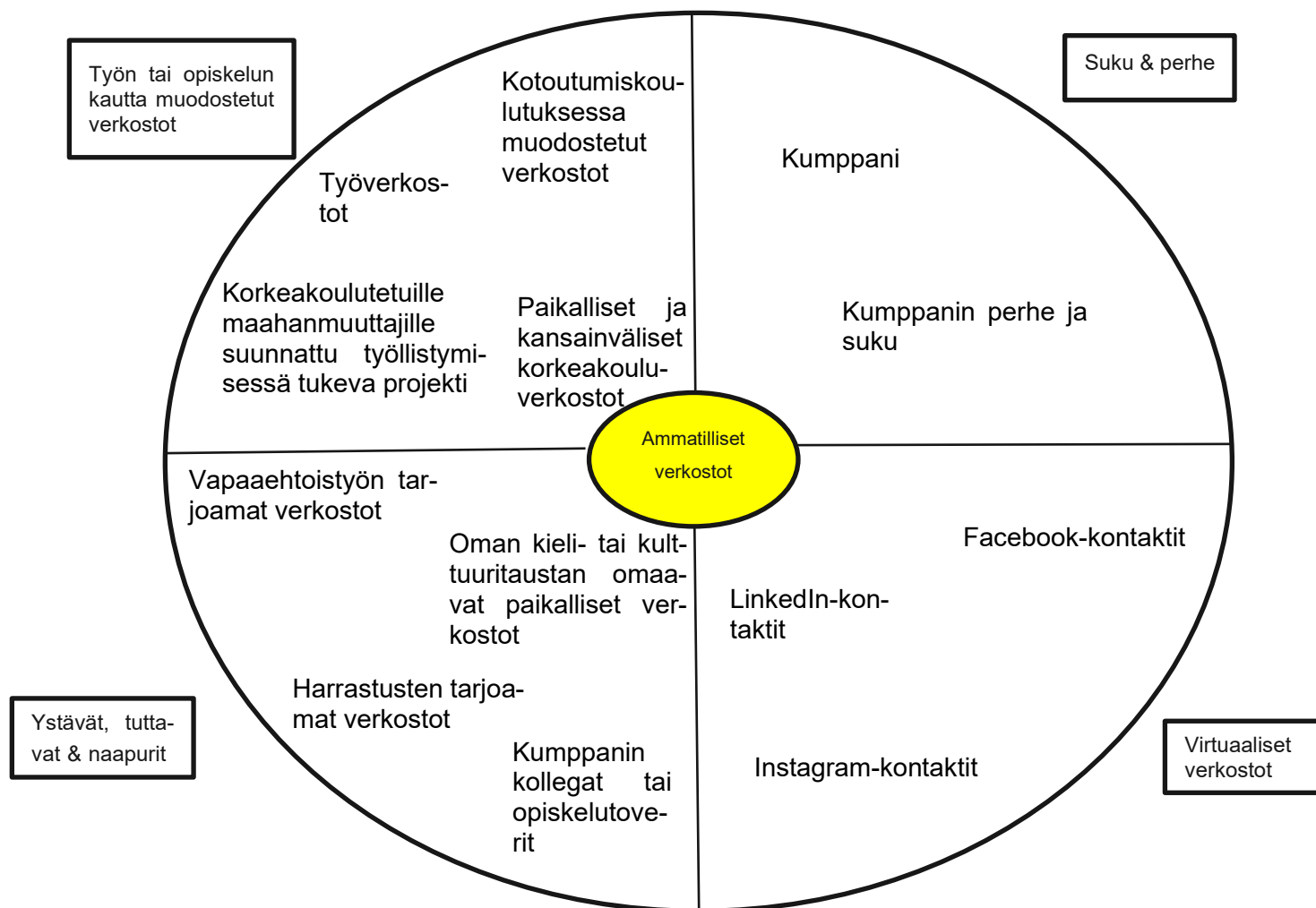
Käytännössä taideverkostojen koettiin kehittävän ammattitaitoa ja ammatillista itsevarmuutta, laajentavat henkilöiden verkostoja sekä antavat inspiraatiota omaan luovaan työhön. Osa haastateltavista koki Instagramin tärkeimmäksi ammatillisten verkostojen muodostamispaijaksi ja kertoi muodostaneensa siellä niin paikallisia kuin kansainvälisiä verkostoja. Myös Instagramin voidaan tulkita

siirtävän yhdistävää sosiaalista pääomaa, sen kootessa yhteen Claridgen teorian mukaan erilaisia organisaatioiden edustajia sekä yksityishenkilöitä (Claridge 2018, 3-5.)

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, minkälaisia verkostoja maahanmuuttajataustaisilla korkeakoulutetuilla henkilöillä on. Tarkoituksena oli kuulla, minkälaisia ammatillisia verkostoja haastateltavilla on sekä millä tavalla nämä verkostot koetaan ammatillisesti hyödyttäviksi. Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, miten henkilöt verkostoituvat ammatillisesti. Tarkoituksena oli selvittää konkreettisia tilanteita ja paikkoja, joissa korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat muodostaneensa ammatillisesti hyödyttäviä verkostoja.

Haastattelujen perusteella selvisi korkeakoulutettujen maahanmuuttajien verkostojen olevan moninaisia. Ne pitivät sisällään erinäisiä taustoja omaavia ihmisiä sekä verkoston välisten siteiden olevan niin heikkoja kuin vahvojakin. Ammatilliset verkostot olivat pitkälti paikallisia, mutta sisälsivät myös kansainvälisiä ja muita Suomen sisäisiä verkostoja. Ammatilliset ja paikalliset verkostot koettiin arvokkaiksi kotoutumisen edistymisen kannalta. Erityisesti kantasuomalaiset kontaktit koettiin hyödyllisiksi ammatillisen verkostoitumisen kannalta. Ammatillisten verkostojen rakennetta selvitetessä niitä mallinnetaan seuraavassa hyödyntämällä apuna sosiaalista verkostokarttaa. Tämä on luonteva valinta, sillä tätä tukivälinettä hyödynnettiin myös haastatteluiden tukena.

Kuvio 1. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatilliset verkostot

Ammatilliset verkostot rakentuivat erityisesti ystävistä ja tuttavista sekä työn ja opiskelun kautta muodostetuista verkostoista. Ammatilliset verkostot rakentuivat erilaisten vapaa-ajan aktiviteettien kautta, kuten harrastus- tai vapaaehtoistoiminnassa. Myös kumppani, kumppanin perhe tai tämän kollegat olivat rakentamassa ammatillisia verkostoja. Tämän lisäksi opiskelu- tai työpaikan kautta oli muodostettu ammatillisia verkostoja. Opiskelupaikassa muodostetut verkostot olivat niin paikallisia kuin kansainvälisiäkin. Niihin kuului opettajien ja muiden opiskelijoiden lisäksi myös muuta koulun henkilökuntaa. Myös kotoutumiskoulutuksessa ja korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnatussa työllistymisessä tukevassa projektissa oli muodostettu ammatillisia verkostoja.

Sosiaalista mediaa hyödynnettiin niin verkostojen muodostamisessa kuin ylläpitämisessä. Se vaikuttaa siirtävän yhdistävää sosiaalista pääomaa, eli sen vahvuudeksi koettiin siteiden rakentaminen erilaisten henkilöiden ja organisaatioiden välille sekä tiedonkulun löyhyys. Sosiaalista mediaa hyödynnettiin myös ammattitaidon näkyväksi tekemiseen, erityisesti luovuutta hyödyntävillä aloilla. Sitä käytettiin myös tiedonhankintaan sekä verkostoitumiseen sähköisillä alustoilla.

Korkeakoulutetun maahanmuuttajan omaa motivaatiota verkostojen muodostamiseen korostettiin. Henkilökohtaisen kontaktin luominen organisaation edustajaan koettiin ammatillista verkostoitumista edistäväksi tavaksi. Sosiaalista mediaa hyödynnettiin ammatillisessa verkostoitumisessa, muun muassa muodostamalla henkilöön kontakti heti tapaamisen jälkeen. Suorat yhteydenotot organisaatioita edustaviin henkilöihin koettiin hyödyllisiksi. Niiden avulla pyrittiin työllistymään organisaatioon palkallisena työntekijänä tai vapaaehtoistyötä tekevänä. Niiden avulla pyrittiin myös edistämään omaa ammatillista verkostoituneisuutta ja luomaan verkostoja kyseiseen organisaatioon.

Ammatillisia verkostoja oli muodostettu erilaisissa omaan ammattialaan liittyvissä tapahtumissa, rekrytointitapahtumissa sekä juhlissa. Tapahtumiin osallistumisen motiivina oli ensisijaisesti verkostoituminen ja toissijaisesti tiedonhaku. Näiden tapahtumien vahvuutena pidettiin erilaisten ihmisten kokoontumista yhteen ja heidän kanssaan yhteisen intressin jakamista. Yhdistävän sosiaalisen pääoman ja heikkojen siteiden vahvuuksia arvostetaan ja niiden koetaan edistävän ammatillista verkostoitumista.

Erityisesti yhdistävän sosiaalisen pääoman hyödyt ammatillisessa verkostoitumisessa voisivatkin tarvita jatkotutkimusta. Tutkia voisi kuinka sosiaalinen media toimii korkeakoulutettujen maahanmuuttajien verkostoitumisalustana sekä kuinka siellä voidaan edistää yhdistävän sosiaalisen pääoman siirtymistä. Ammatilliset verkostot vaikuttivat myös kotoutumisprosessiin. Verkostoitumisen sekä kotoutumisen vuorovaikutteisuus vaatisikin lisää tutkimusta. Myös erilaiset ammatillisten verkostojen muodostamispaikat vaikuttivat edistävän eri tavoin verkostojen muodostumista henkilöiden välille. Ammatillisten verkostojen muodostamispaikkojen merkitystä esimerkiksi kotoutumisen edistymisen kannalta

voitaisiin tutkia lisää. Myös opiskelun tarjoamat verkostot voisivat tarjota syvyyttä ammatillisten verkostojen tarkasteluun ja tutkimukseen.

Kaiken kaikkiaan ammatilliset verkostot pitivät sisällään niin paikallisia kuin kansainvälisiä kontakteja. Verkostojen muodostamisessa hyödylliseksi oli koettu tapahtumat sekä sosiaalisen median alustat, jotka kokoavat yhteen erilaisia ihmisiä. Ammatillisiin verkostoihin kuului yksityishenkilöitä sekä organisaatioiden edustajia. Erityisesti oma asenne sekä motivaatio verkostoitumista kohtaan koettiin merkityksellisiksi. Sosiaalinen media oli keskeisessä roolissa verkostojen muodostamisessa sekä niiden ylläpitämisessä.

LÄHTEET

Ahmad, A. 2019. Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. s.15-27. Teoksessa Alitolppa-Niitamo (toim.), A., Kaihovaara, A. (toim.) & Kazi V. (toim.) Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>

American Journal of Sociology. Mark Granovetter. The Strength of Weak Ties. s. 1360-1380. 5/1973. Chicago: The University of Chicago Press. <http://www.jstor.org/stable/2776392>

Archer, M. Social integration and system integration: Developing the distinction. Julkaistu 1.11.1996. s. 679-699. Sociology, British sociological association. <https://doi.org/10.1177%2F0038038596030004004>

Bourdieu, P. 1986. The forms of capital. Teoksessa Richardson, J. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. s.241-258. Westport, CT: Greenwood. <http://www.socialcapitalgateway.org/sites/socialcapitalgateway.org/files/data/paper/2016/10/18/rbasicsbourdieu1986-theformsofcapital.pdf>

Burt, R. 2000. The Network Structure of Social Capital. Volume 22. Research in Organizational Behavior. JAI Press: Stamford, Connecticut, USA. s. 345-423. <https://www.elsevier.com/books/research-in-organizational-behavior/staw/978-0-7623-0641-1>

Claridge, T. 2018. Functions of social capital – bonding, bridging, linking. Social Capital Research & Training. New Zealand: Dunedin. Social Capital Research. <https://d1fs2th61pidml.cloudfront.net/wp-content/uploads/2018/11/Functions-of-Social-Capital.pdf?x57865>

Duunitori. Kiikarissa piilotyöpaikka? Näin löydät työn, joka ei ole avoimessa haussa – 4 tapaa. Julkaistu 26.9.2019. Luettu 17.11.2019. <https://duunitori.fi/tyoelama/piilotyopaikka>

Duunitori. n.d. Työnhakuopas. Verkostoituminen. Luettu 5.3.2020. <https://duunitori.fi/tyoelama/tyonhakuopas/verkostoituminen/>

Finlex. Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Ajantasainen lainsäädäntö. Päivitetty 31.12.2019a. Luettu 15.1.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Finlex. Laki maahanmuuttovirastosta. 3.2.1995/156. Ajantasainen lainsäädäntö. Päivitetty 31.12.2019b. Luettu 15.1.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950156>

Finlex. Ulkomaalaislaki. 30.4.2004/301. Ajantasainen lainsäädäntö. Päivitetty 31.12.2019c. Luettu 15.1.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Heckmann, F. 2005. Integration and integration policies: IMISCOE network feasibility study. Research report. Bamberg: European forum for migration studies. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/19295/ssoar-2005-heckmann-integration_and_integration_policies.pdf;jsessionid=AFD583B907B7EAAC8E2901478AF524D5?sequence=1

Heino, E. & Veistilä, M. 2016. Mikä muuttuu kun muutetaan? Venäläistaustaisten perheiden tarinat ja integraation vaiheet. Teoksessa Kansainvälinen sosiaalityö. käsitteitä, käytäntöjä ja kehityskulkuja. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. Jäppinen, M. (toim.), Metteri, A. (toim.), Ranta-Tyrkkö, S. (toim.) & Rauhala, P-L. (toim.) Tallinna: United Press Global.

Hirsiaho, A., Keskinen, S. & Vuori, J. (toim.) 2012. Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hoppe, T. & Laine, T. 2014. Työnhakuopas: mitä, miten, missä? E-kirja. Helsinki: Talentum.

InfoFinland. Kotoutuminen Suomeen. Päivitetty 5.11.2019. Luettu 27.11.2019. <https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/asettuminen-suomeen/kotoutuminen-suomeen>

Johanson, J-E. 2015. Heikot suhteet ja uppoutuneisuus teoksessa Eriksson, K. (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa 2015. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Johanson, J-E. & Smedlund, A. 2015. Verkostoanalyysi teoksessa Eriksson, K. (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa 2015. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Kerr, W., Parsons, C., Pekkala Kerr, S. & Özden, C. 2016. Global Talent Flows. Volume 30, Number 4. s. 83–106. Journal of Economic Perspectives. American Economic Association: Nashville, USA. <https://pubs.aea-web.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.30.4.83>

Jyväskylän yliopisto. Hintikka, K. n.d.a. Sosiaalinen media. Luettu 4.5.2020. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>

Jyväskylän yliopisto. Ruuskanen, P. n.d.b. Sosiaalinen pääoma. Luettu 22.3.2020. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-paaoma>

Järvenpää, E. 2006. Laadullinen tutkimus. Teknillinen korkeakoulu. Tuotantotalouden osasto. <http://www.cs.tut.fi/~ihtesem/k2007/materiaali/luento4.pdf>

Järvensivu, T. 2015. Verkostotyön teoriaa ja verkoston arviointia. s.17-40. Teoksessa Tutkimusmatkalla varhaiskasvatukseen uusiin liikkumisen käytäntöihin. Artikkelit Ilo kasvaa liikkuen ohjelma-asiakirjan kirjoittamisen taustalla.

https://blog.edu.turku.fi/varhaisliikunta/files/2016/01/IloKasvaaLiikkuen_asiakirjan_artikkelikooste_final.pdf

Kananen, J. 2008. Kvali – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kanniainen, M-R., Kupias, P. & Nylund, J. 2017. Mentoroinnin työkirja. E-kirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. https://blogs.helsinki.fi/mentorointi/files/2014/08/Mentoroinnin-tyokirja_A4.pdf

Kankainen, T. & Salminen, V-M. n.d. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Sosiaaliset verkostot. Jyväskylän yliopisto. Luettu 17.11.2019. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaaliset-verkostot>

Kotouttaminen.fi. n.d.a Kotouttamisen osaamiskeskus. Työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamo. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. <https://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksisuuntaisuus>

Kotouttaminen.fi. n.d.b Kotouttamisen osaamiskeskus. Työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamo. Työn tueksi. Luettu 18.11.2019. <https://kotouttaminen.fi/tyon-tueksi>

Larja, L. 2019. Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. s. 28-42 teoksessa Kazi, V (toim.) & Alitolppa-Niitamo, A. (toim.) & Kaihovaara, A. (toim.). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>

Larja, L. & Luukko, J. 2018. Koulutuksen ja työn vastaavuus. s.23-46. Teoksessa Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla. Airila, A. (toim.), Bergbom, B.(toim.), Kurki, A-L., (toim.) & Toivanen, M. (toim.). Työterveyslaitos. Helsinki: Juvenes Print. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136165/Moni%20osaa%20-%20ty%C3%B6paikkaosaaminen%20monikulttuurisilla%20ty%C3%B6paikoilla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Leppänen, E. & Kortesoja, K. 2013. Uuden työelämän aakkoset: kuinka saat työn, josta tykkäät. E-kirja. Jyväskylä: Docendo. <https://www.elibslibrary.com/book/9789522910592>

Lindeman, L. Talent boost -toimenpideohjelma. Kasvua kansainvälisistä osaajista -hankepäivä. 26.4.2018. Luettu 4.3.2020. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://www.rakennerahastot.fi/documents/605562/1877149/1+Talent+Boost+Laura+Lindeman/4bc048dd-4d4d-4d54-b944-d8265af4b66b?version=1.1>

MESH - Verkostot ja mentorointi maahanmuuttajien työllistymisen tukena. Hankesuunnitelma. 2019. Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020. Hankesuunnitelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu Oy.

Nieminen, A-S. Suomessa on tuhansia avoimia työpaikkoja, joista ei ole ilmoituksia – näillä vinkeillä pääset niihin käsiksi. Julkaistu 12.4.2019. Luettu 5.3.2020. <https://www.hs.fi/ura/art-2000006068004.html>

Nivala, E. YTT, yliopiston lehtori. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalipedagogisia käsitteitä maahanmuuttajuuden ja monikulttuurisuuden tarkasteluun. Sosiaalipedagogiikan kouluttajatapaaminen Julkaistu 11.11.2016. Luettu 13.10.2019. <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/wp-content/uploads/2016/11/Kouluttajatapaaminen-2016-Nivala-ID-6137.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. n.d.a. Korkeakoulutus. Luettu 28.3.2020. <https://minedu.fi/korkeakoulutus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. n.d.b. Maahanmuuttajien koulutus. Luettu 4.5.2020. <https://minedu.fi/maahanmuuttajien-koulutuksen-kehittaminen>

Pöyhönen, S., Rynkänen, T. & Tarnanen, M. Jyväskylän yliopisto. Kielten käyttö ja oppiminen aikuisten maahanmuuttajien integroitumisen ja identiteettien rakennusaineina. s.56-72. Teoksessa AFinLAN vuosikirja 2015 (Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 73. Julkaistu 3.11.2015. Luettu 3.5.2020. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/49654>

Riikonen, S. (toim.) & Turja, H-K. (toim.) 2019. Töissä täällä – Näkökulmia maahanmuuttajien työllistymiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 81. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2019/09/toissa-taalla-nakokulmia-maahanmuuttajien-tyollistymiseen.pdf#page=54>

Ruuskanen, P. 2015 Sosiaalinen pääoma teoksessa Eriksson, K. (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa 2015. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Ruusuvuori, J. (toim) & Tiittula, L. (toim.) 2015. Haastattelu – Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, S. n.d. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. 6.3.2. Teemahaastattelu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Luettu 28.11.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Saukkonen, P. Mitä on kotoutuminen? Julkaistu Kvartti-lehdessä. Julkaistu 8.12.2016. Luettu 7.3.2020. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/mita-kotoutuminen>

Saukkonen, P. Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa. OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistasolla. Helsinki: Työpapereita. 2018:5. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_08_27_Tyopapereita_5_Saukkonen.pdf

Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Kirjayhtymä Hygieia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvitys maahanmuuttajanaisten ja -miesten asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta. Julkaistu 9.5.2016. Luettu 17.11.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3835-9>

Stacey, M. 1969. The Myth of Community Studies. s.134-147. The British Journal of Sociology. Vol 20, no. 2. Wiley: The London School of Economics and Political Science. <https://www.jstor.org/stable/588525?seq=1>

Suomen tietotoimisto STT Oy. n.d. Luettu 15.1.2020. Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus. <https://stt.fi/tyylikirja/sanastot/juridisia-termeja/maahanmuutto-pakolaisuus-siirtolaisuus>

Sutela, H. & Larja, L. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014. Julkaistu 15.10.2015. Luettu 10.5.2020. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html

Tampereen kaupunki. 2019. Kansainvälisen osaamisen palvelut. Kiiskinen, E., Mellonmaa, M., Raunio, M., Taverne, M. & Tolvanen, P. Kansainvälisen osaamisen ja maahanmuuton strateginen ohjelma 2019-2024.

Tampereen kaupunki. Ulkomaalaistaustaiset Tampereella. Päivitetty 24.4.2019. Luettu 28.11.2019. <https://public.tableau.com/profile/tampereen.kaupunki#!/vizhome/UlkomaalaistaustaisetTampereella/Etusivu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kotoutuminen ja osallisuus. Päivitetty 19.4.2019. Luettu 13.10.2019. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 24.10.2018. Luettu 15.1.2020. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Käsitteet. <https://thl.fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>

Terveyskylä. n.d. Sosiaalinen verkostokartta. Luettu 16.1.2020. <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/Documents/Verkostokartta.pdf>

Tietoarkisto. Informointi henkilötietojen käsittelystä. Päivitetty 19.2.2020. Luettu 29.3.2020. <https://www.fsd.tuni.fi/aineistonhallinta/fi/tutkittavien-informointi.html>

TE-toimisto. Sosiaalinen media työnhaussa – Facebook. Julkaistu 19.11.2018. Luettu 4.5.2020. <http://toimistot.te-palvelut.fi/-/sosiaalinen-media-tyonhaussa-facebook>

TE-toimisto. Sosiaalinen media työnhaussa – Instagram. Julkaistu 14.12.2018. Luettu 4.5.2020. <http://toimistot.te-palvelut.fi/-/sosiaalinen-media-tyonhaussa-instagram>

TE-toimisto. Sosiaalinen media työnhaussa – LinkedIn. Julkaistu 21.1.2019. Luettu 4.5.2020. <http://toimistot.te-palvelut.fi/-/sosiaalinen-media-tyonhaussa-linkedin>

Tilastokeskus. 2015. Hannula, U., Nieminen, T. & Sutela, H. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloyyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf

Tutkimuseettinen lautakunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-
epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. Luettu 29.3.2020.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työsuojelu.fi. Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu. Vapaaehtoistyö. Päivitetty
16.9.2019. Luettu 3.5.2020. <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vapaaehtoistyö>

Työ- ja elinkeinoministeriö. n.d. Maahanmuuttajien kotouttaminen edellyttää yh-
denvertaisuutta ja yhteistyötä. Luettu 7.4.2020. <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

- Taustatiedot
 - ✓ Nimi
 - ✓ Ikä
 - ✓ Ammatti
 - ✓ Koulutustausta/ taso ja tutkinto: peruskoulu, ammattikoulu, korkeakoulututkinto
 - ✓ Opinnot Suomessa
 - ✓ Kielitaito
 - ✓ Työkokemus ennen Suomeen tuloa ja Suomessa
 - ✓ Suomessa oloaika

- Tämän hetkiset sosiaaliset verkostot
 - ✓ Ketkä ovat elämäsi tärkeimmät sosiaaliset verkostot?
 - ✓ Mitä nämä läheiset ihmiset merkitsevät?
 - ✓ Miten toimit heidän kanssaan?
 - ✓ Liitytkö sosiaalinen verkosto seuraaviin: perhe/sukulaiset/

- Ammatillisen verkostoitumisen tilanteet
 - ✓ Keiltä henkilöiltä koet saaneesi apua työllistymisessäsi?
 - ✓ Minkälaista apua olet saanut ihmisiltä työn etsimisessä?
 - ✓ Missä olet tutustunut niihin henkilöihin, joilta olet saanut apua työn etsimisessä?
 - ✓ Minkälaisissa tilanteissa olet tutustunut niihin henkilöihin, joilta olet saanut apua työn etsimisessä?
 - ✓ Keistä ihmisistä uskoisit olevan apua työn löytämisessä?

- Verkostoituminen sosiaalisessa mediassa
 - ✓ Miten olet käyttänyt sosiaalista mediaa: onko profiileja, kuinka usein käyttää jotain mediaa
 - ✓ Mitä teet sosiaalisessa mediassa?
 - ✓ Miten suhtaudut sosiaaliseen mediaan: ei halua käyttää, tekee mielellään, kokee ”velvollisuutena” eli on mukana, koska on hyödyksi
 - ✓ Mitkä kanavat ovat käytössä? LinkedIn, Facebook, Instagram, Snapchat...
 - ✓ Tunnetko oman ammattialan kannalta merkittäviä sivustoja? Mitä ne ovat?
 - ✓ Miten sosiaalinen media on hyödyttänyt työnhaun näkökulmasta?

Liite 2. Sosiaalinen verkostokartta

